

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
ŞANLIURFA ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ

ŞANLIURFA İLİ TEMİZ HAVA EYLEM PLANI
THEP (2014-2019)

DESTEK SAĞLAYAN KURUMLAR

Planın Onay Tarihi

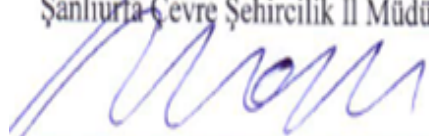
ÖNSÖZ

Isınma, ulaştırma ve sanayi kaynaklı hava kirleticilerinin atmosferdeki yoğunluğuna göre hava kalitesi değişmektedir. Hava kirliliği insan sağlığını etkileyerek, hava ve yaşam kalitesini düşürmektedir. Yaşadığımız ortamdaki hava kalitesi ne kadar yüksekse, hayat kalitemiz de o kadar yüksek olmaktadır. Bu nedenle, Şanlıurfa da hava kalitesini ölçmek, burada yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, Şanlıurfa'da meydana gelen hava kirliliğinin sadece burayla sınırlı olmayıp meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından hava kirliliğinin azaltılması, hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi yönünde önemli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede, Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü olarak hava kalitesine ilişkin AB mevzuatının uygulanması için kurumsal kapasitemizin artırılmasını, eylem planlarının hazırlanmasını, hava kirliliğini azaltmaya yönelik uygulamaların hava kalitesi konusunda ilde çalışan ilgili kurum/kuruluşlarla görüşülüp karara bağlanması, gerekli önlemlerin alınmasını ve hava kalitesi limit değerlerimizin her yıl kademeli olarak AB hava kalitesi limit değerlerine indirilmesini öngörmekteyiz.

Bu eylem planı ile hava kalitesi yönetimi çerçevesinde mevcut durumun tespiti yapılmış, İlimizde mevzuatımızın etkin uygulanması, hava kirliliğinin azaltılarak AB limit değerlerine uyum sağlanması ile insanımızın daha sağlıklı ve kaliteli bir çevrede yaşaması hedeflenmiştir.

M. Can HALLAÇ
Şanlıurfa Çevre Şehircilik İl Müdürü

ŞANLIURFA VALİLİĞİ	
ŞANLIURFA ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	
HAZIRLAYANLAR	KONTROL EDEN
Adem EKİNCİ Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürü V. Pınar IŞIK Çevre Mühendisi	Ramazan ÖZEL İl Müdür Yardımcısı V. M. Şahin CANBAZ Çevre Şehircilik İl Müd. Yrd.
Uygun Takdim	
M. Can HALLAÇ Şanlıurfa Çevre Şehircilik İl Müdürü	

Şanlıurfa İli Temiz Hava Eylem Planının uygulanması

UYGUNDUR.

20../08/2014

Ramazan SEÇİLMİŞ
Vali a.

Vali Yardımcısı

ŞANLIURFA VALİLİĞİ	
ŞANLIURFA ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	
HAZIRLAYANLAR	KONTROL EDEN
Adem EKİNCİ Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürü Pınar IŞIK Çevre Mühendisi	Ramazan ÖZEL İl Müdür Yardımcısı V. T. M. Sabih CANBAZ Çevre Müh. Yrd.
Uygun Takdim	
M. Can HALLAÇ Şanlıurfa Çevre Şehircilik İl Müdürü	

Şanlıurfa İli Temiz Hava Eylem Planının uygulanması

UYGUNDUR.

.../08/2014

Şanlıurfa Büyükşehir Belediye Başkanı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
VALİLİK ONAY SAYFASI	II
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ONAY SAYFASI.....	III
TABLO LİSTESİ.....	V
GRAFİK LİSTESİ.....	VI
1. GİRİŞ	1
2.1. ŞEHİR - NÜFUS - ÇEVRE	3
2.2. ŞANLIURFA İLİ VE ŞEHİR MERKEZİNİN NÜFUS GELİŞİMİ	3
3. HAVA KİRLİLİĞİ.....	4
3.1. SANAYİDEN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİ	5
3.2. ISINMADAN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİ	6
3.3.TOZ TAŞINIMINDAN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİ	10
3.4.ANIZ YAKMALARINDAN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİ.....	11
3.5. MOTORLU TAŞITLARDAN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİ	13
4. ŞANLIURFADA MEVCUT HAVA KALİTESİ DURUMU	15
5. DEĞERLENDİRME	21
6. HEDEFLER	24
7. HAVA KİRLİLİĞİNİN AZALTILMASI İÇİN GENEL ANLAMDA ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER	25
7.1. PLANLAMA VE YAŞAM ALIŞKANLIKLARINA DAİR.....	25
7.2. YAKITLARA DAİR.....	26
7.3. YANMA SİSTEMLERİNE DAİR.....	28
7.4. YANMA SONUCU OLUŞAN ATIK GAZLARA DAİR.....	28
8. MİNİMUM SAYISAL HEDEFLER.....	29
9. HAVA KİRLİLİĞİ İLE MÜCADELE KAPSAMINDA SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR TARAFINDAN ORTAK YAPILACAK İŞ VE ÇALIŞMALAR	33
9.1. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR	33
9.2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR.....	36
9.3. ODUNCULAR VE KÖMÜRCÜLER ODASI TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR	37
9.4. AKSA DOĞALGAZ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR.....	38
9.5. İLÇE BELEDİYELERİ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR	39
9.6. HALK SAĞLIĞI İL MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR	38
9.7. ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR: ..	39
9.8. HARRAN ÜNİVERSİTESİ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR.....	39
9.9. BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR.....	39
9.10. İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR	40
9.11.ŞOFÖRLER VE OTOMOBİLCİLER DERNEĞİ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR.....	40
9.12.GIDA TARIM VE HAYVANCILIK İL MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR.....	40

9.13.METEROLOJİ MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR.....	41
9.13. İL JANDARMA KOMUTANLIĞI TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR...	41
9.14. İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR.....	41

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Yıllar itibari ile nüfus verileri.	3
Tablo 2: İlimizde doğalgaz abone sayısının yıllara göre değişimi	7
Tablo 3: Kaynaklarına göre atmosferik tozlar	10
Tablo 4: 29.05.2012 tarihli hysplit ve modis görüntüsüyle toz taşınımı bilgileri	11
Tablo 5: İlimizde trafiğe kayıtlı ve egzoz emisyonu yaptıran araç sayısı	13
Tablo 6: Son Altı Yıllık Hava Kalitesi Ölçüm Değerleri	15
Tablo 7: Kış dönemlerinde (Ekim-Mart) günlük SO ₂ ve PM ölçümleri ortalama değerler ..	17
Tablo 8: Şanlıurfa hava kalitesi uyarı eşiği istatistik tablosu	19
Tablo 9: Hava kalitesi uyarı eşiği aşım gün sayısı	19
Tablo 10: Yıllar itibari ile SO ₂ ortalama sınır değerleri	20
Tablo 11: Yıllar itibari ile PM ₁₀ ortalama sınır değerleri.....	20
Tablo 12: Egzoz emisyon ölçüm verileri	21
Tablo 13: Yıllara göre kış dönemi ortalama değerleri	21
Tablo 14: 2009 -2014 kış dönemi sağlanması gereken eşik değerler.....	22
Tablo 15: Şanlıurfa İlinde Hava Kalitesini Etkileyen Faktörler.....	23
Tablo 16: Şanlıurfa İli Temiz Hava Eylem Planı Takvimi	32

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Yıllar itibari ile nüfus verileri.....	4
Grafik 2: İlimizde doğalgaz abone sayısının yıllara göre değişimi	8
Grafik 3: İlimizde doğalgaz abone tüketiminin yıllara göre değişimi	8
Grafik 4: 2009-2014 yılları arası PM10-SO2 Değerleri Yıllık Ortalaması	9
Grafik 5: Şanlıurfa İli 2009-2014 yılları kış dönemi PM10-SO2 Değerleri.....	9
Grafik 6: Şanlıurfa ‘da 2009-2014 yılları arasında Yakılan anız istatistikler	12
Grafik 7: Trafığe kayıtlı ve egzoz emisyon ölçümü yaptıran araç karşılaştırması	14
Grafik 8: Yıllara Göre Egzoz Emisyon Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı	14
Grafik 9: 2009- 2014 yılları ortalama yıllık SO ₂ alıcı ortam konsantrasyon grafiği	17
Grafik 10: 2009- 2014 yılları ortalama yıllık PM ₁₀ alıcı ortam konsantrasyon grafiği	18
Grafik 10: Şanlıurfa İli 2009-2014 yılları arası PM10-SO2 Değerleri Yıllık Ortalaması	19

GİRİŞ

Atmosferde toz, duman, gaz, koku ve saf olmayan su buharı şeklinde bulunabilecek kirleticilerin, insanlar ve canlıların sağlığını olumsuz yönde etkileyecek ve/veya maddi zararlar meydana getirecek miktarlara yükselmesi, “Hava Kirliliği” olarak nitelenmektedir. İnsanların çeşitli faaliyetleri sonucu meydana gelen üretim ve tüketim aktiviteleri sırasında ortaya çıkan atıklarla hava tabakası kirlenerek, yeryüzündeki canlı hayatı olumsuz yönde etkilenmektedir. Havayı kirleten maddelerin sınır değerleri (havada zararlı olmayacak derecedeki en yüksek değerleri), her ülkenin ilgili kuruluşları tarafından yönetmeliklerle belirlenir.

Hava kirliliğinin, başta insan sağlığı olmak üzere görüş mesafesi, materyaller, bitkiler ve hayvan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri vardır. Katı yakıtlar ve akaryakıt gibi karbonlu maddelerin tam yanmamasından meydana gelen katı ve sıvı parçacıkların bir gaz karışımı olan duman, hava kirliliğinin bir çeşitlidir ve görüş uzaklığını azaltıcı bir etkiye sahiptir.

Hava kirliliğinin, sanatsal ve mimari yapılar üzerinde tahrip edici ve bozucu etkisi vardır. Bitkiler üzerinde ise öldürücü ve büyümelerini engelleyici olabilmektedir. Bu nedenle hava kirliliği hem canlıların sağlığı açısından, hem de ekonomik yönden zarar vericidir.

Hava kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki etkileri, atmosferde yüksek miktardaki zararlı maddelerin solunması sonucu ortaya çıkar.

İnsanların sağlıklı ve rahat yaşayabilmesi için teneffüs edilen havanın mutlaka temiz olması gerekir. Havanın doğal yapısını bozan ve kirleten maddelerin başka bir deyişle kirlı havanın solunması, özellikle akciğer dokularını tahrip edici ve öldürücü olabilmektedir. Solunum yolu ile alınan hava içerisindeki parçacıklar ve duman, teneffüs esnasında yutulur ve akciğgerlere kadar ulaşır. Bakanlığımız bu çerçevede insan sağlığının önemini vurgulamak bu sebeple de hava kalitesinin korunması ve iyileştirmesi için Temiz Hava Eylem Planını hazırlamayı öngörmüştür.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca 06.06.2008 tarihli ve 26898 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi (HKDY) Yönetmeliğinin uygulanmasına yönelik yayımlanan 2013/37 sayılı Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Genelgesi gereğince; hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesine yönelik alınacak önlemlere ilişkin olarak 2014 yılına kadar belirtilen hava kalitesi limit değerlerini ve 2014 yılından sonra Avrupa Birliği limit değerlerini sağlamaya yönelik Temiz Hava Eylem Planı hazırlanması gerekmektedir.

TEMİZ HAVA EYLEM PLANI KOMİSYONU ÜYELERİ (KURUM VE KİŞİ BAZINDA) VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

KURUM ADI	İSİM	ÜNVAN	TELEFON	E-MAIL
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi	Sercan GELENER	Çevre Koruma Şube Müdürü	0535 202 98 92-0414 313 16 34	sercangelener@hotmail.com
İl Emniyet Müdürlüğü			0414 313 00 00	
İl Jandarma Komutanlığı			0414 313 15 36	
Harran Üniversitesi	Tuba RASTGELDI DOĞAN	Öğr. Gör. Dr.	05068828626- 0414 318 30 00	tubarastgeldi@gmail.com
Şanlıurfa Orman Bölge Müdürlüğü	Bayram KONAK	Orman Mühendisi	0544 490 21 72- 0414 347 93 29	bayramkonak@ogm.gov.tr
İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Yüksel GELENER	AR-GE PEK. Üyesi	0505 350 49 38 0414 3188702	ygelen@gmail.com
Halk Sağlığı Müdürlüğü	İbrahim BAYHAN	Çevre Sağlığı Şube Müdürü	0414 318 73 90	ibayhan71@gmail.com
Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü	Kasım YILDIRIM	VHKİ	0542 578 74 20- 0414 313 15 17	Kasim.yildirim@iskur.gov.tr
Şanlıurfa Meteoroloji Müdürlüğü	Abdurrahman YILDIRIM	Mühendis	0414 313 15 94	abyildirim@mgm.gov.tr
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü	ABUBEKİR SIDIK BARUT	Teknisyen	0542 524 23 84- 0414 313 40 98	abubekir.barut@gmail.com
Gıda, Tarım Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü	Ali Ayhan KILIÇ	Çevre Mühendisi	0505 727 15 25- 0414 313 27 11	aliayhankilic@mynet.com
Eyübiye Merkez İlçe Belediyesi	Kemal ÇEVİRCİ	Sağlık İşleri Müdürü	0545 901 14 90	asil.uzm@hotmail.com
Haliliye Merkez İlçe Belediyesi	Mehmet DİŞLİ	Temizlik İşleri Müdürü	0532 495 81 07	mdisli@mynet.com
Karaköprü Merkez İlçe Belediyesi	Abdulkadir ŞİMŞEK	Temizlik İşleri Müdürü	0414 347 72 37 05447178304	simsekka@windowslive.com
Şanlıurfa Ticaret Ve Sanayi Odası	Ali TATLI	Ticaret Sicil Müdürü	0414 318 18 05393437202	alitatli2000@yahoo.com
Aksa Doğalgaz	Mustafa ERDOĞDULAR	Kalite Yönetim Temsilcisi	0533 593 19 91 0414 313 15 00	mustafa@urfagaz.com.tr vildank@urfagaz.com.tr
Mahrukâtçılar Odası	Hadi ÖGE		05052455181	remzioge63@gmail.com
Şoförler ve Otomobilciler Derneği	Osman KARAGEÇİLİ	Yönetim Kurulu Başkanı	0414 312 88 11	urfasoforlerodasi@superposta.com

ŞEHİR - NÜFUS - ÇEVRE

Çevre sorunları insan faaliyetlerinden kaynaklanır. İnsan nüfusunun ve insan faaliyetlerinin yoğunlaştığı noktalarda, kaçınılmaz olarak kirlilikler de artış gösterir.

Şanlıurfa, 2013 TÜİK verilerine göre 1.801.980 nüfusu ile gerek dünya üzerinde gerekse Türkiye de nüfusu yüksek iller arasındadır. Sahip olduğu genç nüfus sayesinde önemli bir iş gücü potansiyeline de sahip olan şehir ulaştığı nüfus büyüklüğü ve göstermiş olduğu gelişmeler ile büyükşehir olmakla birlikte bu süreçte çevresel sorunlar da artış göstermiştir.

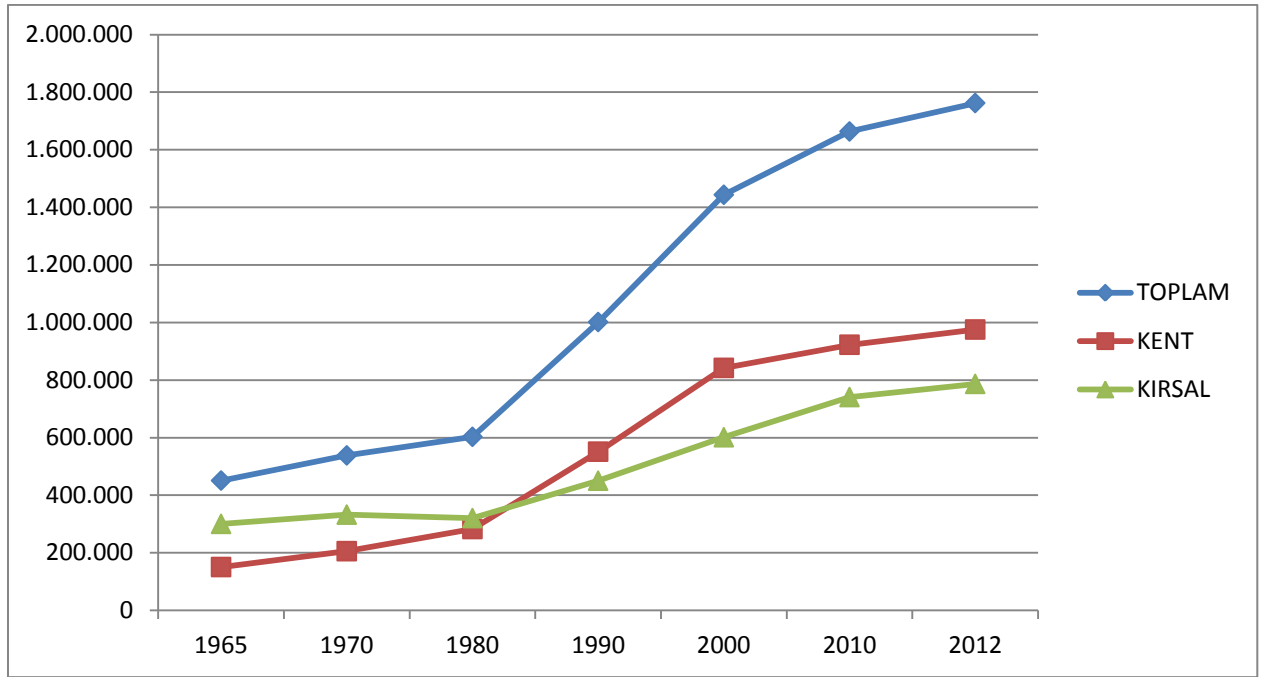
Günümüzde şehirlerin gelişmişlik kriterleri arasında;

- Doğal Kaynaklarını Verimli ve Sürdürülebilir Yönetebilme Becerisi
- İnsan Faaliyetlerinden Kaynaklı Atıkları ve Kirliliklerini, Yönetme, Geri Dönüştürme ve Bertaraf Edebilme Kapasitesi büyük önem arz etmektedir.

ŞANLIURFA İLİ VE ŞEHİR MERKEZİNİN NÜFUS GELİŞİMİ

Tablo 1: Yıllar itibari ile nüfus verileri

Sayım Yılı	KENT	KIRSAL	TOPLAM
1965	150.383	300.415	450.798
1970	205.524	332.607	538.131
1980	282.419	320.317	602.736
1990	551.124	450.331	1001.455
2000	842.129	601.293	1443.422
2010	922.539	740.832	1663.371
2012	975.455	786.620	1762.075

Grafik 1: Yıllar itibari ile nüfus verileri

Tablodan da görüleceği üzere, son 50 yıl içinde il nüfusu yaklaşık 4 katı, kent merkezi nüfusu ise yaklaşık 7 kat artış göstermiştir. Bu nüfus artışı oranı, dünya üzerinde çok az şehrin yaşadığı bir artıştır.

Yaklaşık 800.000 insanın yaşadığı kent merkezinde yoğunlaşan insan faaliyetleri ve tüketim kapasitesinden dolayı çevre sorunları oluşmaktadır. Bu sorunlardan birisi de hava kirliliği sorunudur.

HAVA KİRLİLİĞİ

Atmosferde toz, duman, gaz, koku ve saf olmayan su buharı şeklinde bulunabilecek kirleticilerin, insanlar ve canlıların sağlığını olumsuz yönde etkileyecek ve/veya maddi zararlar meydana getirecek miktarlara yükselmesi, “Hava Kirliliği” olarak nitelenmektedir. İnsanların çeşitli faaliyetleri sonucu meydana gelen üretim ve tüketim aktiviteleri sırasında ortaya çıkan atıklarla hava tabakası kirlenerek, yeryüzündeki canlı hayatı olumsuz yönde etkilenmektedir. Şanlıurfa’daki Hava Kalitesini etkileyen faktörler önem sırasına göre aşağıda belirtilmiştir.

SANAYİDEN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİ

Şanlıurfa nüfusu ve endüstrisi hızla büyüyen büyük şehirlerimizden birisidir. İlimizde son 50 yılda kaydedilen hızlı değişim, tarihi ve kültürel zenginliğinin yanı sıra, bilim ve teknolojik gelişmelere açık bir kent olarak da adından söz ettirmektedir. İlimizdeki nüfus artışı, sanayileşme ve teknolojik gelişmelere paralel olarak Hava Kalitesinde de doğal olarak değişim yaşanmaktadır.

Şanlıurfa'da hava kalitesi üzerine etkisi olan başlıca kaynakların Organize Sanayi Bölgesi, Evren Sanayi Bölgesi, Mücavir Alan Sınırlarına yakın olan Taş Ocakları, Çimento Fabrikaları, Konutlar ve Motorlu taşıtlar olduğu görülmektedir.

250'e yakın işletmenin bulunduğu Organize Sanayi Bölgesi şehrin 15 km batısında bulunmaktadır. Organize Sanayi Bölgesinde oluşan hava kirleticileri OSB'nin şehre olan uzaklığı ve şehrin hakim rüzgar yönünün kuzey-batı istikametinde olmasından dolayı, şehir merkezinin hava kalitesi üzerine etkisi bulunmamakla beraber, OSB'nin Şanlıurfa genel hava kalitesi üzerine etkisi mevcuttur. Türkiye'deki pamuk üretiminin yaklaşık yarısını karşılaması sebebiyle Şanlıurfa'da yaklaşık 170 çırçır fabrikası bulunmakta olup şehrin hava kalitesini etkilemektedir.

Resim 1: Organize Sanayi Bölgesinde Çırçır Fabrikası Görüntüsü

Evren Sanayi Bölgesinde küçük ve büyük ölçekli sanayi tesisleri bulunmaktadır. Bu bölgeden kaynaklanan kirletici unsurlarda bu bölgenin şehir merkezine olan uzaklığı sebebiyle şehir merkezinin hava kalitesini etkilemektedir.

Şehrin muhtelif bölgelerinde bulunan taş ocaklarının doğrudan yerleşim alanları üzerine bir etkisi olmamakla birlikte, bu tesislerin faaliyetleri sonucu oluşan toz şehrin hava kalitesi üzerine olumsuz etkiler oluşturmaktadır.

Resim 2: Şanlıurfa Taş Ocağına ait bir görüntü

ISINMADAN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİ

Şanlıurfa'da hava kirliliği mevsimsel özellik göstermektedir. Kış ayları, sonbaharın geç dönemleri ile ilkbaharın erken dönemlerinde hissedilen ve tespit edilen kirlilik mevcuttur. Bu durum Şanlıurfa'da hava kirliliği kaynağının sanayiden ve motorlu taşıtlardan kaynaklanan bir kirliliğin değil, ısınmadan kaynaklanan bir hava kirliliğinin etkin olduğunu göstermektedir.

Şanlıurfa'da gerek sanayi tesislerinin yoğunlaştığı alanların yer seçimlerinin hava kalitesi bakımından doğru yapılmış olması, gerekse de sanayide ağırlıklı olarak kullanılan enerji kaynaklarının (elektrik, doğalgaz) kirletici vasıflarının düşük olması nedeni ile kent yerleşmesi üzerinde sanayi tesislerinden kaynaklı hava kirliliğinin etkisi oldukça düşüktür.

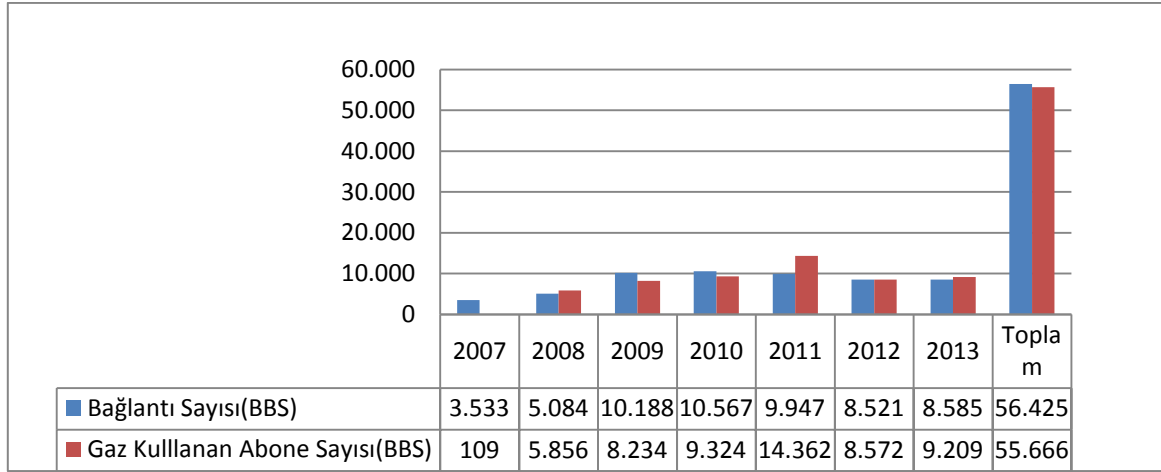
AKSA/ ŞANLIURFA	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	TOPLAM
ABONELİK BİLGİLERİ								
Bağlantı Sayısı (BBS)	3.533	5.084	10.188	10.567	9.947	8.521	8.585	56.425
Gaz Kullanan Abone Sayısı (BBS)	109	5.856	8.234	9.324	14.362	8.572	9.209	55.666
ABONE SATIŞI SM3		1.382.070	7.708.542	11.348.376	29.621.688	32.909.936	34.902.284	117.872.896
SERBEST TÜKETİCİ SATIŞI SM3					75.650.531	186.205.681	175.937.309	437.793.521

Tablo 2: İlimizde doğalgaz abone sayısının yıllara göre değişimi

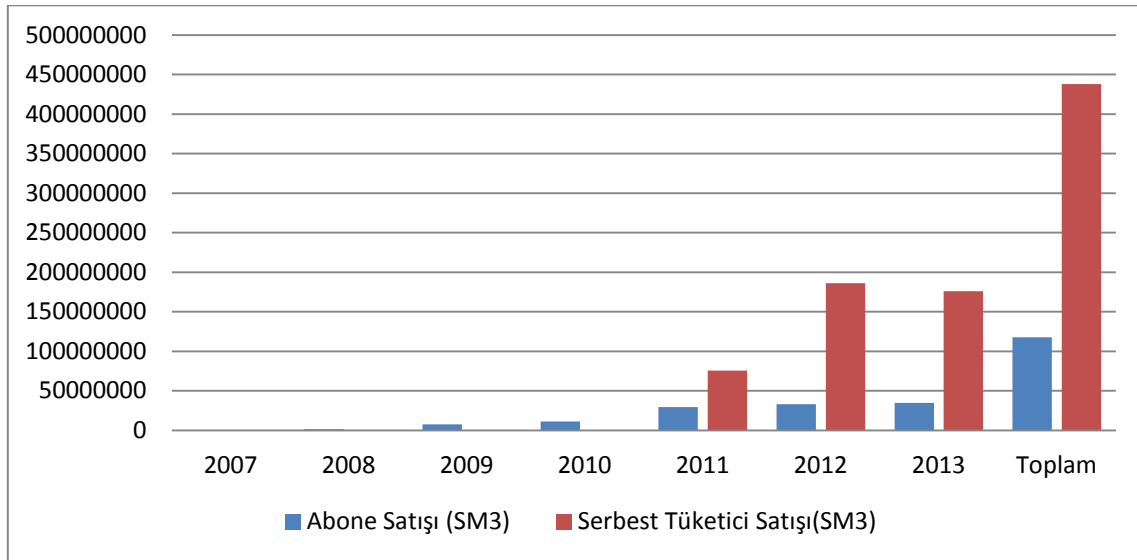
İlimizde, özellikle ısınma amaçlı olarak fosil yakıtların kullanımının son yıllarda artması sebebiyle, şehrimizdeki hava kirliliğinde artışlar meydana gelmiştir. Bu kirliliğinin nedeni ise, yakıt türünün ve çeşidinin kirletici vasfının yüksek olmasıdır.

ŞANLIURFA İli	Nüfus	Doğalgaz Arzı Sağlanan Abone Nüfus	Ulaştırma Yüzdesi %
MERKEZ	788.956	351.809	45%
Siverek	227.017	57.657	25%

Şanlıurfa şehrimizde doğalgaz çalışmaları 2007 yılında başlamıştır. 2009 yılında Karaköprü ilçemize, 2010 yılında Siverek ilçemize ve 2011 yılında da Organize Sanayi Bölgemize gaz arzı sağlanmış bulunmaktadır.

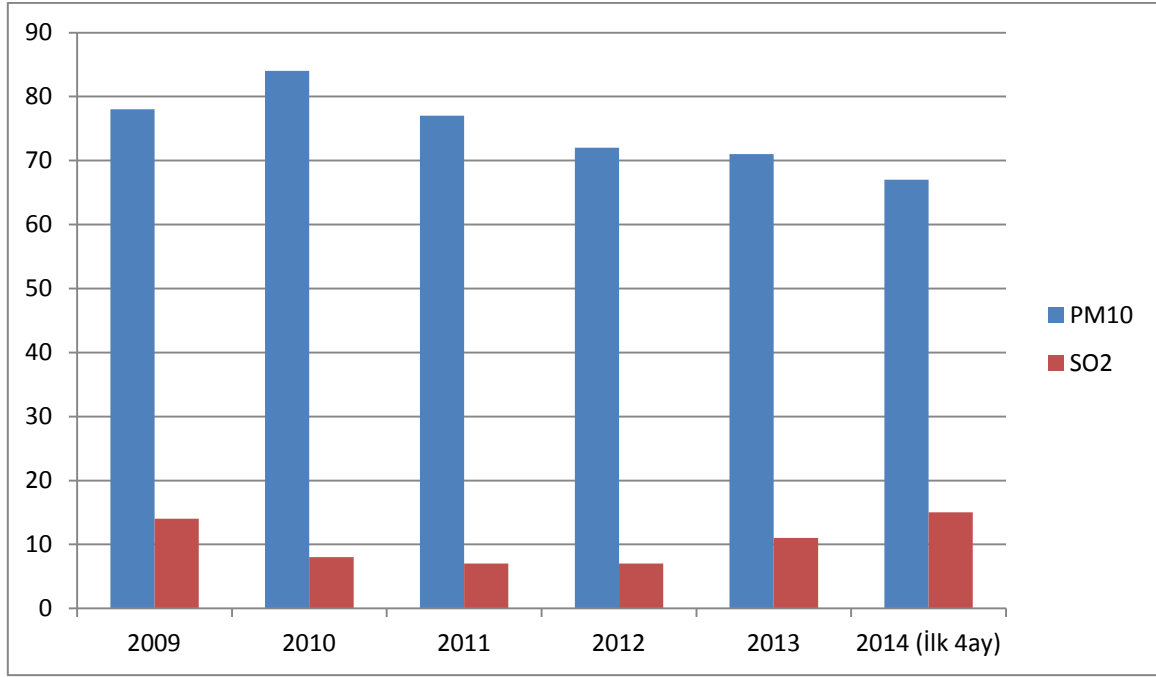
Grafik 2: İlimizde doğalgaz abone sayısının yıllara göre değişimi

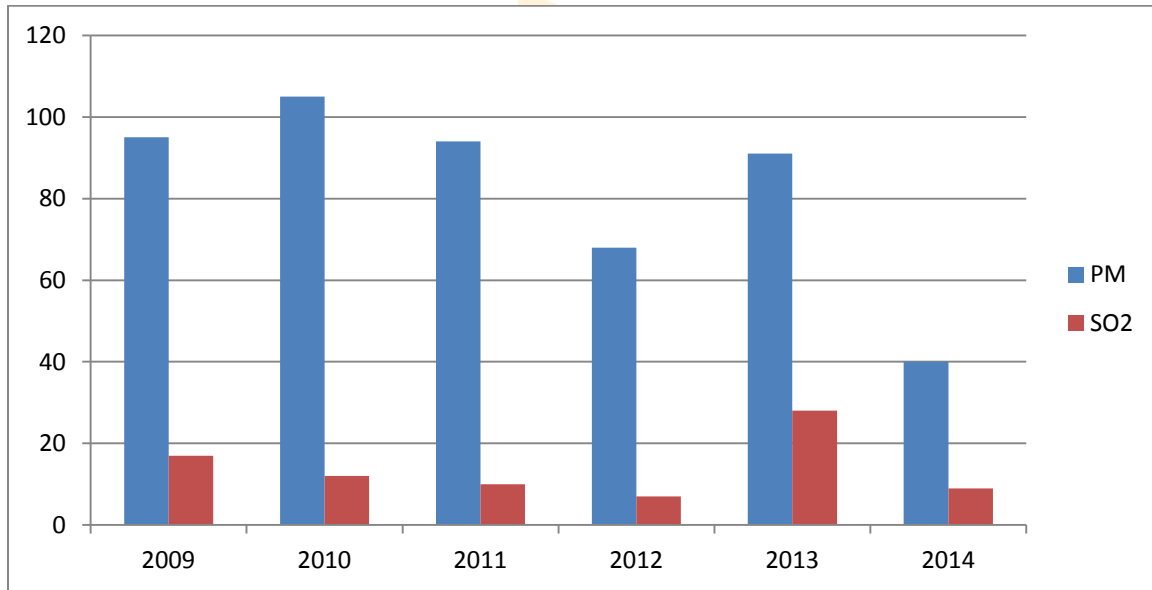
Grafik 3:İlimizde doğalgaz abone tüketiminin yıllara göre değişimi

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 29/06/2006 ve B.18.0.ÇYG.0.02.00.02/7530 sayılı Yetki Devri Genelgesi (2006/19) kapsamında yetki devri yapılmış Büyükşehir, merkez ilçe, il ve ilçe belediyeleri kendi sınırları içerisinde satışa sunulan katı yakıtların denetimini yapma ve idari yaptırım kararı verebilme kararına sahiptir.

Doğalgazın ilimizde şehrimizde yaygınlaşması ile birlikte hava kalitesi değerleri incelendiğinde SO₂ emisyonunun büyük oranda düştüğü görülmektedir. Her ay düzenli olarak www.havaizleme.gov.tr sitesinden değerler kontrol edilmektedir.İlimizdeki doğalgaz kullanımının yıllara göre değişiminin hava kalitesi üzerindeki etkileri Grafik.4 ve Grafik.5'te gösterilmiştir.

Grafik 4: 2009-2014 yılları arası PM10-SO2 Değerleri Yıllık Ortalaması

Grafik 5: Şanlıurfa İli 2009-2014 yılları kış dönemi PM10-SO2 Değerleri

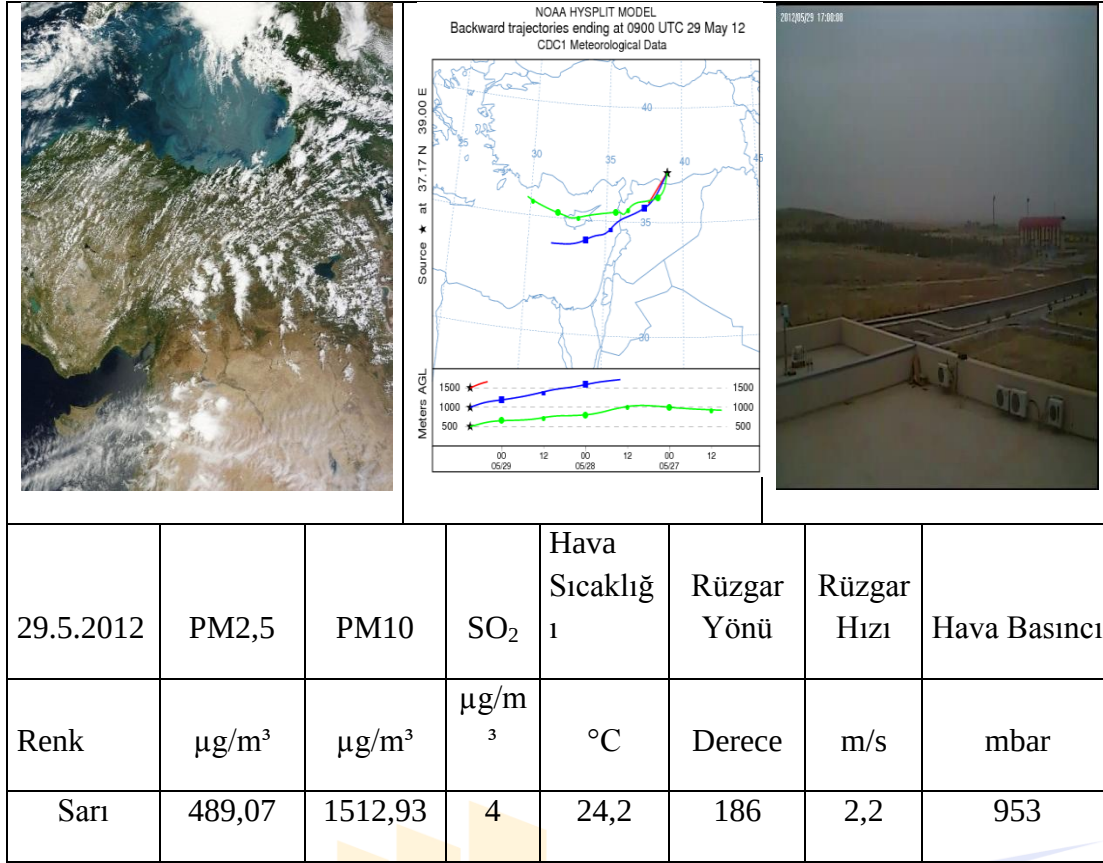
TOZ TAŞINIMINDAN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİ

Son yıllarda küresel ısınmanın etkisi, doğanın tahrip edilmesi ve atmosfere salınan gaz miktarının artmasına paralel olarak meteorolojik şartlar değişerek kıtalar arası toz taşınım olaylarının arttığı tahmin edilmektedir. Yeryüzünün yaklaşık beşte biri çöllerle kaplıdır. Bu çöllerden, basınç farkının etkisiyle oluşan rüzgarlar vasıtasıyla kalkarak atmosfere karışan mikron boyutundaki toz partikülleri atmosferik taşınım ile çok uzak bölgelere taşınabilmektedir. Tablo 2’de toz kaynaklarını incelediğimizde rüzgarla taşınan tozların diğer kaynaklara göre ne kadar fazla olduğunu açıkça görmekteyiz.

Toz kaynakları	Miktarları (x1000 ton/yıl)
Rüzgarla taşınan toz	5000
Orman yangınları	36
Volkanik parçacıklar	10
Tarımsal faaliyetler	75
Deniz tuzu	1000
Endüstriyel aktiviteler	200

Tablo 3: Kaynaklarına göre atmosferik tozlar

Ülkemizin yakın çevresinde bulunan başta Sahra olmak üzere Suriye, İran ve Arap Yarım adasındaki çöllerden yılda milyon ton mertebesinde toz taşınmaktadır. Bu taşınımın özellikle geçiş mevsimi olan ilkbahar ve sonbahar’da rastlanılması olayın tamamen doğal bir süreç olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Çöl tozlarının taşınım sonrasında çökeldiği ortamlarda çevresel etkileşimlere yol açmaktadır. Ayrıca çevre, hava kalitesi, insan sağlığı, toprak ve bitkilere etkisi gibi birçok konuda karşı karşıya gelmektedir. Bu konuda Harran Üniversitesi Çevre Mühendisliği Bölümünde Rastgeldi Doğan’ın, Şanlıurfa ili için yapmış çalışmada uzak mesafelerden taşınan tozların ilk defa birçok yönüyle ele alınarak multidisipliner olarak incelenmiştir. Uzak menzillerden taşınan bu tozların hysplit programıyla geliş kaynaklarının başta Sahra, Suriye Çölü, İran Çölü ve Arap yarım adasındaki çöllerden olduğu belirlenmiştir. Modis görüntüleriyle kaynaktan taşınım uydudan tespit edilip, bölgesel kameralarla kente etkisi belirlenmiştir. Örnek olarak Tablo 3’de, başta Sahra kaynaklı Suriye çölünün etkilediği tozun şehre etkisiyle birlikte görüntüsü mevcuttur.

Tablo 4: 29.05.2012 tarihli hysplit ve modis görüntüsüyle toz taşınımı bilgileri

Günlük olarak PM toplama cihazıyla PM10 ve PM2.5 filtrelerle toplanan tozun miktarı belirlenmiştir. İlkbahar, yaz, sonbahar ve kış mevsimleri olmak üzere tozun miktarları günlük olarak belirlenmiş ve tozun taşınımı özellikle geçiş mevsimi olan ilkbahar ve sonbahar aylarında arttığı tespit edilmiştir. Bu değerler, Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Hava Kalitesinin Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği (HKDYY) gibi standartların minimum değerinin üstünde tespit edilmiştir. Rastgeldi Doğan ve ark. (2010), Şanlıurfa ilinde Mehmet Akif İnan Hastanesi Göğüs hastalıklarıyla ortaklaşa yapılan çalışmada tozlu günlerde hasta sayılarının arttığını belirlemişlerdir.

ANIZ YAKMALARINDAN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİ

Havayı kirleten havadaki SO₂ ve PM değerlerini değiştiren hava kirleticilerden biride hasat sonrası tarla üzerinde kalan anızların yakılmasıdır

Hasat sonrası tarlada kalan bitki saplarını bir değeri olmadığı için; böcek ve diğer zararlıları yok etmek, çeşitli hastalıkları önlemek, toprak işlemede kolaylık sağlamak ve anızın çok kolay, çabuk ve masrafsız şekilde yok edilmesini sağlamak gibi gerekçelerle anızları yakmaktadırlar. Oysa modern tarım tekniğinde anız yakmak son derece yanlış olup, yakma sonucu meydana gelen zararları telafi etmek mümkün değildir.

Anızların Yakılması ile Birlikte Şu Zararlar Oluşur:

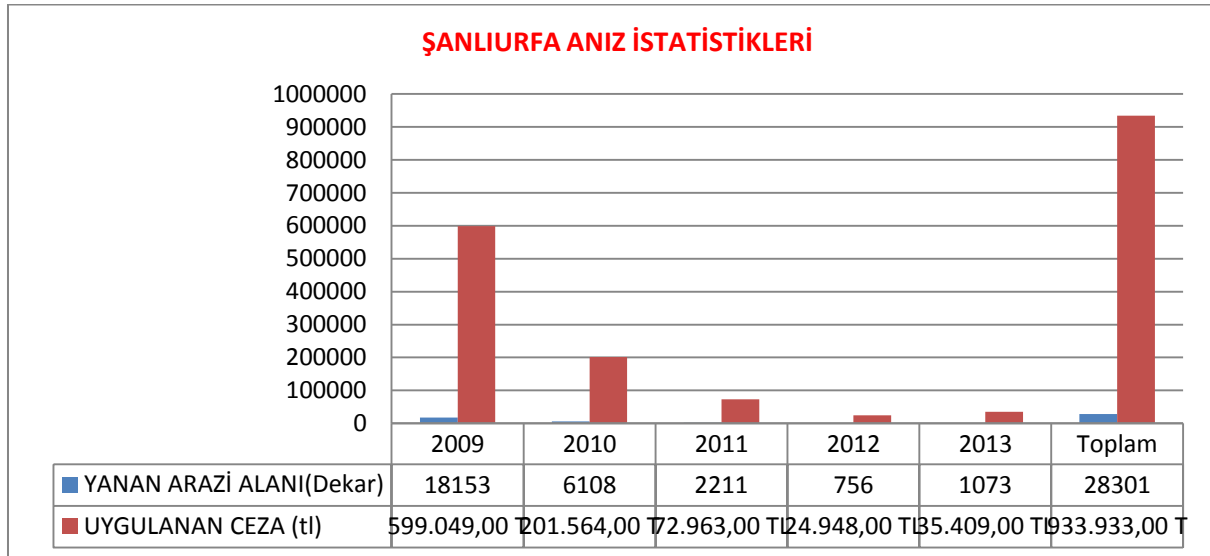
- 1-Bitkinin büyümesinde büyük önem taşıyan toprağın canlı üst kısmı yani organik maddesi de yanmaktadır.
- 2-Toprağın erozyona karşı dayanıklılığı azalmaktadır, oysa anız değerli olan toprağı su ve rüzgâr erozyonuna karşı korumaktadır.
- 3-En fazla toprak kaybı anız yakılan topraklarda meydana gelmektedir, en az toprak kaybının ise hasattan sonra anız yakılmadan gölge tavında sürüm yapılan tarlalarda olmaktadır.
- 4- Anızı yakılan toprağın su tutma gücü azalmaktadır.
- 5-Anız yakılması ile Kök Çürüklüğü ve Ekin Kurdu (Zabrusun) yok edilmesi mümkün değildir. Takip eden yıllarda kök çürüklüğü hastalığı artmaktadır.
- 6-Anız yakma ile toprağın doğal yapısı bozulmakta ve verimliliği düşmektedir.
- 7-Havayı kirletmekte ve yükselen dumanların özellikle yol kenarlarında görüş mesafesinin engellenmesi sonucu can ve mal kaybına yol açmaktadır.
- 8-Komşu tarlalardaki hasat edilmemiş ürünlere, traktörlere, meyve bahçelerine, bunların etrafındaki çitlere, telefon direklerine, civardaki yerleşim yerlerine, ortamda yaşamını sürdüren yaban hayatına ve özellikle ormanlara, koruluk ve ağaçlık bölgelere telafisi mümkün olmayan zararlar vermektedir.

Anız Yangınlarının Ortadan Kaldırılması İçin:

Biçerdöverle hasattan sonra tarlada kalan saplar sap parçalama makinesi ile parçalanıp, parçalanmış saplar tırmiklarla toplanmalıdır ayaklı ekim makineleri yerine diskli ayaklar kullanılmalıdır.

Anız Yakmak mahalli çevre kurulu kararınca yasaklanmıştır. Yasaklara uymayarak anız yakanlar hakkında 2872 sayılı Çevre Kanununun 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ve Türk Ceza Kanununun 383 ve 526. maddesi uyarınca cezai işlem yapılmaktadır.

Şanlıurfa'da 2009-2014 yılları arasında toplam 28.301 dekar alan anız yakıldığı ve toplam 933,933,00 TL cezai işlem uygulandığı gözlenmiştir.

Grafik 6: Şanlıurfa 'da 2009-2014 yılları arasında Yakılan anız istatistikleri

Resim3:Şanlıurfa anız yangınları ile ilgili fotolar

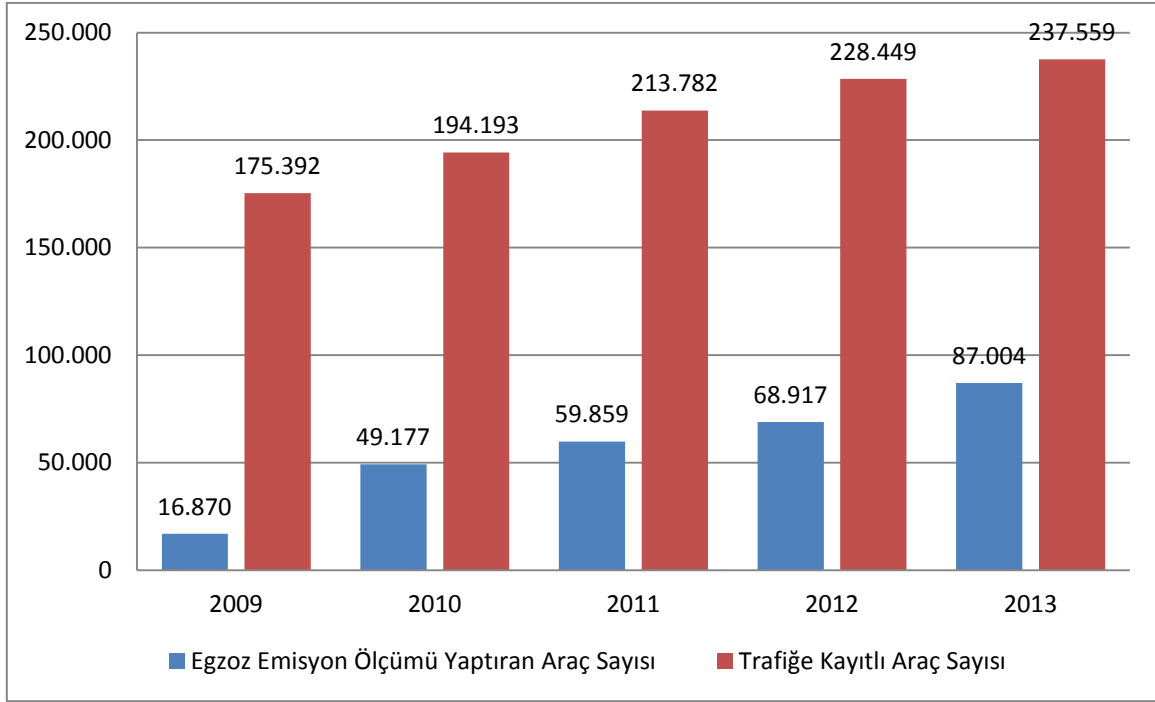
MOTORLU TAŞITLARDAN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİ

Şehrimizde, motorlu taşıtlardan kaynaklanan kirleticilerin hava kirliliği üzerine etkisi de mevcuttur. Özellikle sabah saatlerinde işe gidenlerin ve belediye otobüslerinin egzozlarından çıkan dumanlar havayı olumsuz etkilemektedir. İlimizde trafiğe kayıtlı araç sayısı yıllar itibariyle tablo 5’de verilmiştir.

Yıl	Egzoz Emisyon ölçümü yaptıran araç sayısı	Trafiğe Kayıtlı Araç Sayısı
2009	16.870	175.392
2010	49.177	194.193
2011	59.859	213.782
2012	68.917	228.449
2013	87.004	237.559

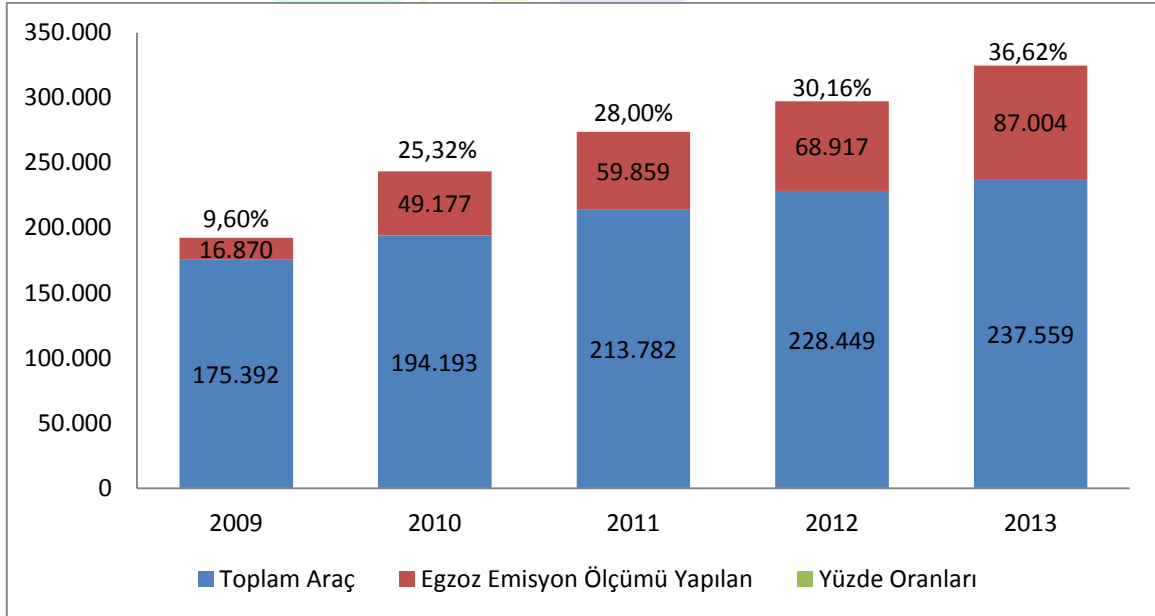
Tablo 5: İlimizde trafiğe kayıtlı ve egzoz emisyonu yaptıran araç sayısı

Tabloda da görüldüğü üzere, egzoz emisyon ölçüm oranında en büyük değere 2013 yılında ulaşılmış ve trafiğe kayıtlı toplam araçların yaklaşık %50’sinin egzoz emisyon ölçümü gerçekleştirilmiştir.

Grafik 7: Trafiğe kayıtlı ve egzoz emisyon ölçümü yaptıran araç karşılaştırması

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 04.04.2014 tarih ve 4366 sayılı 2014/09 Genelgesi ile Egzoz Gazı Emisyon Ölçümleri ile trafikte seyreden motorlu kara taşıtlarının egzoz gazı emisyon ölçüm pulu olup olmadığının denetlenmesi için trafik zabıtalарına yetki devri yapılması uygun görülmüştür.

Grafik 8: Yıllara Göre Egzoz Emisyon Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı

İlimizde yetki devri yapılan ölçüm istasyonlarına ölçüm yaptıran araç sayısı 2009 yılından 2013 yılına kadar düzenli olarak artış göstermiştir. Özellikle ölçümler 2009 yılından 2010 yılına geçişte önemli ölçüde artış göstermiştir.

Ancak bu oranın daha da yükseltilmesi gerekmektedir. Ayrıca egzoz ölçümü için yetkindirilmiş özel firmaların, egzoz ölçüm uygulaması standartlarına ne kadar uygun davrandıklarının da düzenli olarak kontrol edilmesi gerekmektedir.

ŞANLIURFA'DA MEVCUT HAVA KALİTESİ DURUMU

İlimizde özellikle fosil yakıtların kullanımının son yıllarda artması sebebiyle, şehrimizdeki hava kirliliğinde değişimler meydana gelmiştir. Şanlıurfa ili son 6 yıllık hava kalitesi ölçüm sonuçları tablo 4'de görülmektedir.

Yıllara Göre Ortalama Aylık Hava Kalitesi Ölçüm Değerleri

		OCAK	SUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AGUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK	YILLIK ORTALAMA
2009	SO ₂	31	8	4	2	2	9	10	14	-	21	11	25	13
	PM	114	149	85	61	62	79	51	61	50	64	76	82	79
2010	SO ₂	12	11	8	5	4	4	6	8	6	5	19	16	8
	PM	100	113	95	51	58	74	45	67	90	75	109	136	84
2011	SO ₂	19	14	11	3	6	3	4	3	4	4	6	12	7
	PM	96	96	79	81	218	42	72	69	67	83	84	123	77
2012	SO ₂	6	5	3	4	4	5	58	6	11	13	8	9	7
	PM	87	71	-	60	64	62	8	61	70	71	72	105	72
2013	SO ₂	91	10	8	3	10	4	5	14	5	5	8	47	11
	PM	108	86	86	35	49	45	48	55	59	68	111	87	71
2014	SO ₂	35	15	6	3	3	6							12
	PM	111	86	40	33	32	24							58

Tablo 6: Son altı yıllık hava kalitesi ölçüm değerleri

Harita – İlde Bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazlarının Yerleri (Kaynak,Yıl)

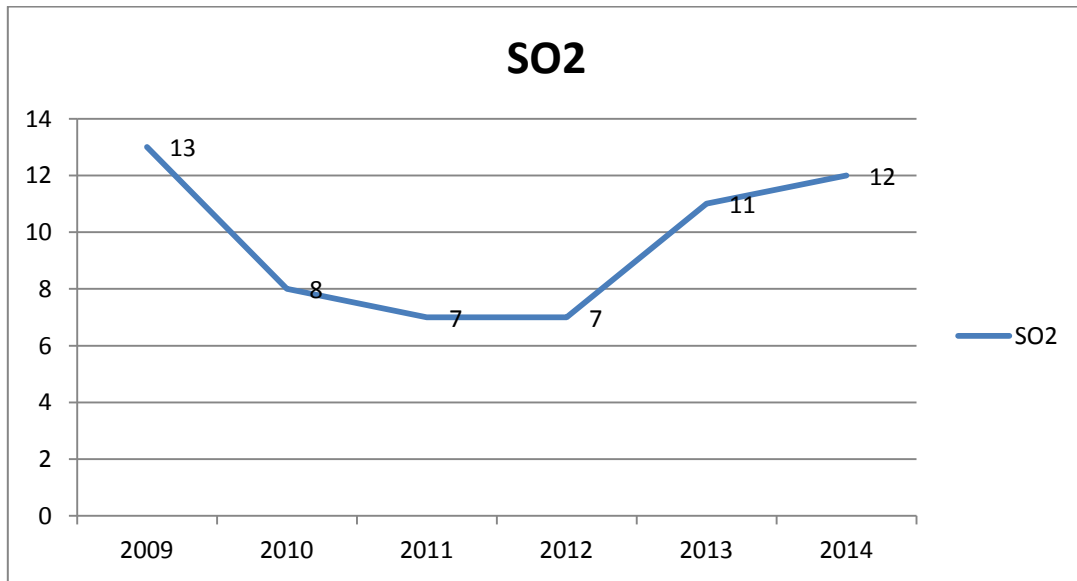
Şanlıurfada hava kalitesi izleme istasyonu 37° Enlem- 38° Boylam arasında yer almaktadır.

Şanlıurfa'da hava kalitesi ölçümleri 1999-2008 yılları arasında manuel olarak yapılmaktayken, ilimize 2011 yılında otomatik hava kalitesi ölçüm cihazının kurulması ile 2012 yılından itibaren ölçüm verileri AB Standartlarına uygun hale gelmiştir.

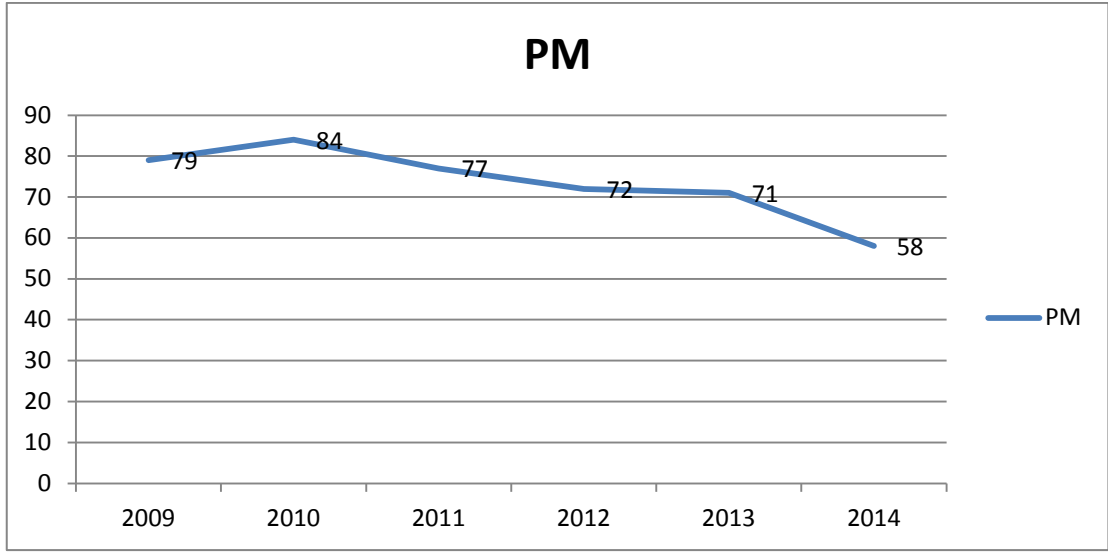
		OCAK	SUBAT	MART	EKİM	KASIM	ARALIK	YILLIK ORTALAMA
2009	SO2	31	8	4	21	11	25	17
	PM	114	149	85	64	76	82	95
2010	SO2	12	11	8	5	19	16	12
	PM	100	113	95	75	109	136	105
2011	SO2	19	14	11	4	6	12	10
	PM	96	96	79	83	84	123	94
2012	SO2	6	5	3	13	8	9	7
	PM	87	71	-	71	72	105	68
2013	SO2	91	10	8	5	8	47	28
	PM	108	86	86	68	111	87	91
2014	SO2	35	15	6				9
	PM	111	86	40				40

Tablo 7: Kış dönemlerinde (Ekim-Mart) günlük SO₂ ve PM ortalama değerler

Şanlıurfa'da özellikle 1998 yılından 2009 yılına kadar kömür kullanımı ekonomik sebeplerden dolayı çok fazla artmıştır. Kömür kullanımının artması ve o zamanlarda alternatif bir yakıt bulunmaması ve tedbirlerin yetersizliği sebebiyle hava kirliliği bu dönemlerde artmıştır. Ancak, Doğal Gazın 2009 yılından itibaren şehir kullanımına verilmesi ile birlikte yıllar geçtikçe doğal gaz kullanım oranı da yaygınlaşacağından hava kirliliğinde önemli azalmalar beklenmektedir. Bu öngörülerimizi aşağıda verilen grafiklerde doğrulamaktadır.

Grafik 9: 2009- 2014 yılları ortalama yıllık SO₂ alıcı ortam konsantrasyon grafiği

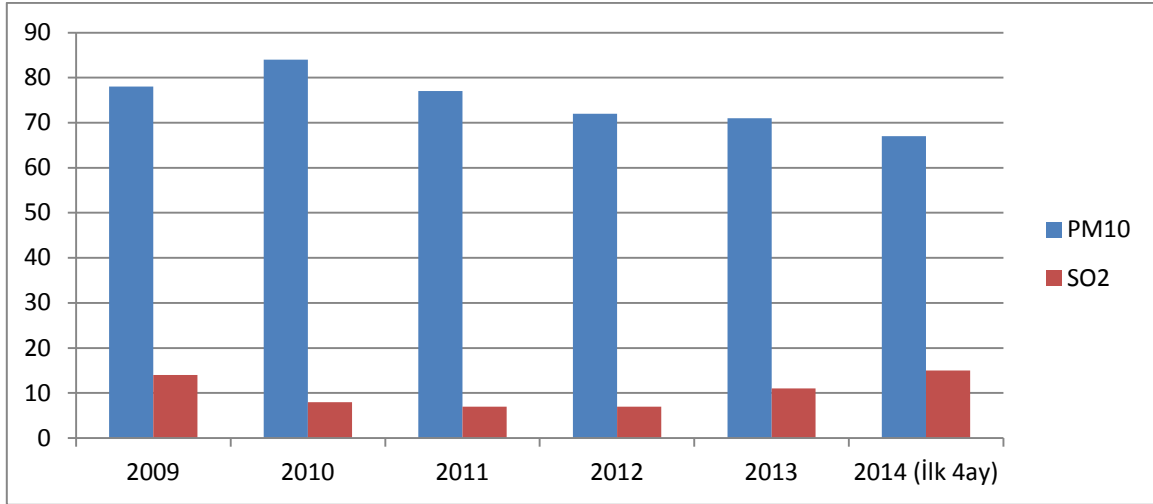

Grafik 10: 2009- 2014 yılları ortalama yıllık PM₁₀ alıcı ortam konsantrasyon grafiği

Şanlıurfa’da özellikle geçtiğimiz son 5 yıllık periyotta konutlarda kömür kullanımının artmış olmasından dolayı hava kalitesi bozulmuştur. Aynı zamanda son 5 yıllık zamanda şehrimizde bulunan motorlu kara taşıtları sayısında da önemli bir artış olmuştur.

Şanlıurfa’da nüfus yoğunluğu ile birlikte özellikle Akçakale, Harran ve Ceylanpınar kent merkezindeki düşük rakımlı bölgeler ve şehrin özellikle doğu ve güneydoğusunda bulunan kenar semtlerde çok fazla kullanılan kömür hava kirliliğinin birinci derecedeki nedenidir. Buna bağlı olarak, şehir merkezinde özellikle kış aylarında hava sirkülasyonunun az olması ve basınç etkisiyle kirletici gazlar şehrin alçak bölgelerinde yoğunlaşmaktadır.

Son yıllarda şehrimizde meteorolojik inversiyon olayı ile de karşılaşmaktadır. Bilindiği üzere inversiyon soğuk hava katmanının daha yukarıdaki sıcak hava katmanı tarafından tutulmasıyla oluşan atmosfer olayıdır. Rüzgâr olmadığı zaman, kirleticilerin dağılması olanağı bulunamamakta ve hava bir nevi asılı kalmaktadır. İversiyon olayının olduğu günlerde havada bulunan partikül ve kirleticiler sabit durumda kalmaktadır. Bu durum da hava kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Grafik 11: Şanlıurfa İli 2009-2014 yılları arası PM10-SO2 Değerleri Yıllık Ortalaması

ŞANLIURFA HAVA KALİTESİ UYARI EŞİĞİ İSTATİSTİK TABLOSU (PM10)				
YILLAR	2011	2012	2013	2014
KİRLLETİCİ	PM ₁₀	PM ₁₀	PM ₁₀	PM ₁₀
1.SEVİYE UYARI EŞİĞİ 260 µg/m ³ -Aşan Gün Sayısı	65	41	44	21
2.SEVİYE UYARI EŞİĞİ 400 µg/m ³ -Aşan Gün Sayısı	29	23	17	13
3.SEVİYE UYARI EŞİĞİ 520 µg/m ³ -Aşan Gün Sayısı	13	12	8	4
4.SEVİYE UYARI EŞİĞİ 650 µg/m ³ -Aşan Gün Sayısı	13	6	8	0

Tablo 8: Şanlıurfa hava kalitesi uyarı eşiği istatistik tablosu

ŞANLIURFA HAVA KALİTESİ UYARI EŞİĞİ İSTATİSTİK TABLOSU (SO ₂)				
YILLAR	2011	2012	2013	2014
KİRLLETİCİ	SO ₂	SO ₂	SO ₂	SO ₂
1.SEVİYE UYARI EŞİĞİ 500 µg/m ³ -Aşan Gün Sayısı	0	0	0	0
2.SEVİYE UYARI EŞİĞİ 850 µg/m ³ -Aşan Gün Sayısı	0	0	0	0
3.SEVİYE UYARI EŞİĞİ 1100 µg/m ³ -Aşan Gün Sayısı	0	0	0	0
4.SEVİYE UYARI EŞİĞİ 1500 µg/m ³ -Aşan Gün Sayısı	0	0	0	0

Tablo 9: Hava kalitesi uyarı eşiği aşım gün sayısı

İlimizde hava kalitesi ile doğrudan ilişkili verilere göz attığımızda;

Yasal mevzuat doğrultusunda Hava kirliliği ile mücadelede sorumlu kurumlar, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı ve İlçe Belediye Başkanlıklarıdır.

Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği çerçevesinde 2014 yılına kadar hava emisyon konulu geçici faaliyet belgesi alan firma sayımız 112 adettir.

Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği çerçevesinde katı yakıt satış izin belgesi alan işletme sayısı 116'dır.

YILLAR	2011	2012	2013	2014
KVS-SINIR DEĞERİ (GÜNLÜK)	310 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	280 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	250 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	250 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
KVS-SINIR DEĞERİ AŞAN GÜN SAYISI	0	0	0	0
UVS-SINIR DEĞERİ KIŞ DÖNEMİ	175 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	150 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	125 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-
KIŞ DÖNEMİ ORTALAMA	0	0	0	0
YILLIK ORTALAMA SINIR DEĞER	150 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	150 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	150 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-
YILLIK ORTALAMA	5	0	0	0

Tablo 10: Yıllar itibari ile SO2 ortalama sınır değerleri

YILLAR	2011	2012	2013	2014
KVS-SINIR DEĞERİ (GÜNLÜK)	180 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	140 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
KVS-SINIR DEĞERİ AŞAN GÜN SAYISI	75	51	54	42
UVS-SINIR DEĞERİ KIŞ DÖNEMİ	134 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	112 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	90 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-
KIŞ DÖNEMİ ORTALAMA	133	110	108	0
YILLIK ORTALAMA SINIR DEĞER	96 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	78 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	60 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	60 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
YILLIK ORTALAMA	102	97	153	106

Tablo 11: Yıllar itibari ile PM10 ortalama sınır değerleri

EGZOZ EMİSYON ÖLÇÜM VERİLERİ				
Yıllar	Ölçüm Yaptıran Araç Sayısı	Trafiğe Kayıtlı Araç Sayısı	Ölçüm Yaptıran Araç Oranı %	Ölçüm Yapan İstasyon Sayısı
2009	16.870	175.392	% 9,60	
2010	49.177	194.193	% 25,32	
2011	59.859	213.782	% 28,00	
2012	68.917	228.449	% 30,16	
2013	87.004	237.559	% 36,62	

Tablo 12: Egzoz emisyon ölçüm verileri

İlimizde 2013 yılında yapılan denetimlerde egzoz emisyon ölçümü yapan toplam 6 işletmeye cezai işlem uygulanmıştır.

İlimizde 2013 yılında yapılan denetimlerde egzoz emisyon ölçümü yapan toplam 6 işletmeye cezai işlem uygulanmıştır.

YILLARA GÖRE KIŞ DÖNEMİ (EKİM-MART ALTI AYLIK DÖNEM) ORTALAMA DEĞERLERİ						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SINIR DEĞER ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) SO ₂	250	225	200	175	150	125
SINIR DEĞER ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) PM	200	178	156	134	112	90
PM	95	105	94	68	91	40
SO ₂	17	12	10	17	28	9

Tablo 13: Yıllara göre kış dönemi ortalama değerleri

İlimizde bir adet hava kalitesi ölçüm cihazı bulunmaktadır. Bu ölçüm cihazı 1.801.980 nüfuslu bir şehir için yetersizdir.

DEĞERLENDİRME

Avrupa Birliği uyum süresince, 06.06.2008 tarih ve 26898 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ile hava kalitesi sınır değerlerine yıllara göre kademeli azaltma getirilmiştir. Bu çerçevede, SO₂ (Kükürtdioksit) Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar **125 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** (sınır değerinin %50’si) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalması gerekmektedir.

2009 VE 2014 YILLARI ARASINDA KIŞ DÖNEMLERİNDE SAĞLANMASI GEREKEN ORTALAMA EŞİK DEĞERLERDEKİ DEĞİŞİM TABLOSU						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SINIR DEĞER ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) SO ₂	250	225	200	175	150	125
SINIR DEĞER ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) PM	200	178	156	134	112	90

Tablo 14: 2009 -2014 kış dönemi sağlanması gereken eşik değerler

Tabloda görüldüğü üzere, ilgili yönetmelik gereğince, illerin 2009 ile 2014 yılları arasındaki 6 yıl süresince, kış aylarında atmosferde yer alan karbondioksit ve partikül madde miktarlarını, eşik değer oranında kademeli olarak düşürmeleri gerekmektedir.

Bu çerçevede kükürtdioksit eşik değeri %50, Partikül Madde eşik değeri %55 düşüş göstermektedir.

Emisyon değerlerini düşürmenin en temelde iki yöntemi mevcuttur;

- 1- Emisyon kaynaklarını azaltmak,
- 2- Emisyon kaynaklarından oluşan gaz atıkların kontrollü, düşük seviyede ve standartlar çerçevesinde salınımını sağlamaktır.

Ancak Şanlıurfa ilinde, emisyon değerlerini düşürmek adına birinci maddenin uygulanma şansı bulunmamaktadır. Henüz gelişmekte olan ülke kapsamında bulunan ülkemizin en hızlı kalkınan ve gelişen illerinden birisi Şanlıurfa'dır. Her geçen gün ilin nüfusu artış göstermekte, ilde toplamda talep edilen enerji miktarı artmaktadır. Dolayısı ile harcanan enerjinin en büyük payına sahip ısınma kaynaklı enerji miktarı ve beraberinden ısınmadan kaynaklı emisyon miktarı artış göstermektedir.

Ayrıca yine Şanlıurfa ili hızlı bir şekilde yeni yatırımların gerçekleştiği bir ildir ve her yıl ildeki toplam sanayi ve imalat yatırımı sayısı artış göstermektedir. Bu da beraberinde sanayiden kaynaklı emisyon artışını getirmektedir.

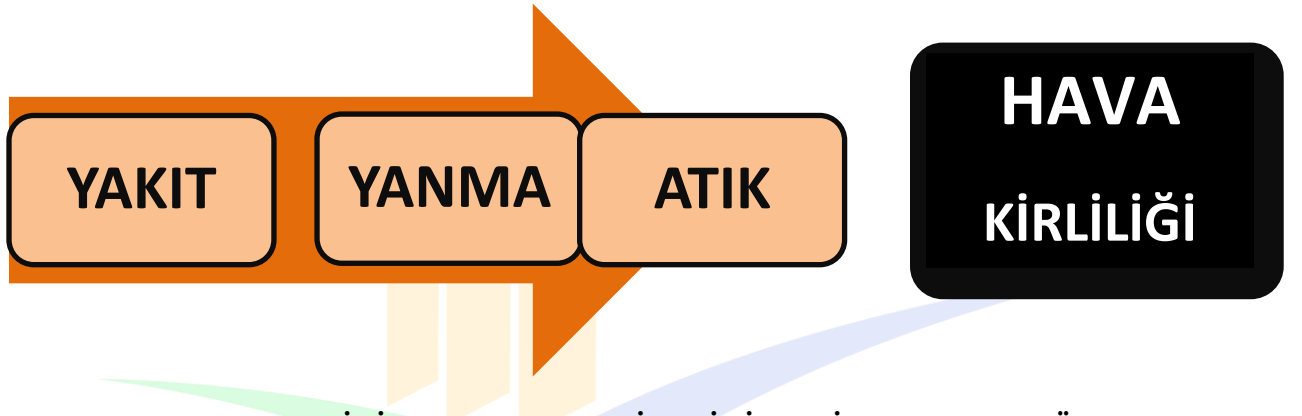
Yine benzer bir şekilde, ildeki ulaşım aracı sayısı her yıl artmakta ve ulaşımdan kaynaklı emisyon miktarı da bu artışa eşlik etmektedir.

İlin tüm bu gelişme potansiyelleri düşünüldüğünde, emisyon kaynakları sayısının azalmadığı ve yakın bir gelecek için de azalmayacağı anlaşılmaktadır.

Bu nedenle Şanlıurfa ilinde, emisyon değerlerini düşürmek için en temel yöntem, emisyon kaynaklarından oluşan gaz atıkların kontrollü, düşük seviyede ve standartları sağlayacak şekilde olmasını sağlayabilmektir.

Emisyon kaynağında, gaz atıklarının kontrollü, düşük seviyede ve standartları sağlayacak şekilde olması için;

- 1- Tüm yanma işlemleri için, yakıtların, kirlilik yükü düşük türlerinin ve standartlara uygun yakıt cinslerinin kullanılmasını sağlamak.
- 2- Tüm yanma işlemleri için, uygun yanma yönteminin, teknolojisinin uygulanmasını sağlamak,
- 3- Yanma sonrası oluşacak atık gazların, atmosfere salınmadan önce, atmosfere salım standartlarını sağlayacak ön işlemlerden geçmesini sağlamak gerekmektedir.

Tablo-15: ŞANLIURFA İLİNDE HAVA KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Isınma	Yakıt Kalitesi	1	A
	Yakma Sistemleri		B
	Kışın, karasal iklime sahip olunmasından dolayı yılın 5 ayı ısınma ihtiyacı duyulması		C
Sanayi	Sanayi şehri olmasından dolayı sanayi tesisinin fazla olması	2	A
	Kirletici Vasfı Yüksek Olan Sanayi Tesislerinin Olması		B
Trafik	Taşıt Sayısı	3	A
	Motorlu Taşıtlarda Kullanılan Akaryakıt Kalitesi		B
Atmosferik ve Meteorolojik	Çöllerden Taşınan Tozun Yüksek Olması	4	A
	Enverziyon (Sıcaklık Terselmesi)		B

Şartlar	Rüzgar Hızının Az Olması		C
Topoğrafik Durum, nüfus ve Şehir Merkezinin Yapılanma Durumu	Nüfusun 1.801.000 civarında olması	5	A
	İl Merkezinin Çanak Konumunda Olması		B
	Şehir Merkezinde Yoğun Yapılaşma Olması		C

Şanlıurfa İli hava kalitesini etkileyen faktörler 1-5 arasında değerlendirilmiştir.

1 : Çok Önemli, 2: Önemli, 3: Az Önemli, 4: Daha Az Önemli, 5: Önemi Çok Az

HEDEFLER

ANA HEDEF;

Şanlıurfa’da yaşayan bireylerin sağlıklı ve kaliteli bir yaşam ortamını ve bunun şartlarından birisi olan temiz havayı temin edebilmek, hava kirliliğini önlemek.

GENEL HEDEF

Hava kirliliğinin çevre ve insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerini önlemek veya azaltmak, hava kalitesi ile ilgili oluşturulmuş kriter ve standartları sağlamak. Kirletici emisyon değerleri açısından, uluslararası kabuller ve ulusal mevzuatımız tarafından belirlenmiş sınır değerleri aşmamak.

➤ ALT HEDEFLER

- Şanlıurfa’da yenilenebilir enerji kaynaklarının, toplam enerji tüketimi içindeki payını arttırmak,
- Tüm enerji kullanımlarında, minimum enerji maksimum fayda denklemini sağlamak,
- Doğa ile uyumlu üretim yöntemlerini geliştirmek,
- İnsan faaliyetlerinden kaynaklanan hava kirliliğinin, doğanın kendi döngüsü çerçevesinde bertaraf edebileceği düzeyde tutmak,

➤ YÖNTEMLER

- Şanlıurfa’da tüketilen tüm yakıtların kalitesini yükseltmek, daha az kirlетici yakıt türlerinin yaygınlaşmasını sağlamak,
- Özellikle sanayi tesislerinde yanma süreçlerinin en üst teknoloji ile gerçekleşmesini sağlamak,
- En uzun mesafede, en çok yolcu ve eşya taşınımı için en az araç ve en az yakıt denklemini sağlayan ulaşım sistemini kurmak,
- Enerji tasarrufu için gerekli donanımlara sahip binaların oluşmasını sağlamak,
- Hava kirlетicilerinin, atmosfere en düşük düzeyde salınımını sağlayacak bertaraf yöntemlerinin, her türlü kirlетici noktada devreye alınmasını sağlamak,

HAVA KİRLİLİĞİNİN AZALTILMASI İÇİN GENEL ANLAMDA ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER

PLANLAMA VE YAŞAM ALIŞKANLIKLARINA DAİR

- Şehrin yerleşim planlamasında, hava sirkülasyonunu sağlayacak boşluk alanlar oluşturulması sağlanmalı, rüzgârın şehir içinde akışını engelleyecek yapılaşma düzenine engel olunmalıdır.
- Sanayi tesisleri ile yerleşim alanları arasında belirli mesafe bırakacak imar düzenlemeleri yapılmalı, kent içindeki sanayi tesisi ve imalathanelerin kent yerleşimi dışına taşınması için altyapı çalışmaları yapılmalıdır.
- Taş Ocakları, Kırma Eleme Tesisleri, Brikethaneler, Mermer Atölyeleri vb. toz oluşumu riski yüksek tesislerin yerleşim alanları dışına taşınması sağlanmalıdır.
- Fırın, Fırınlı Lokanta vb. gibi yerleşim alanı içinde yer alması gereken işyerlerinin uygun yakıt, baca ve filtre sistemine sahip olup olmadıkları düzenli olarak denetlenmelidir.

- Gece ve gündüz 15°C'nin üzerinde olduğu günlerde kalorifer ve sobalar yakılmamalıdır.
- Kalorifer ve sobaların; işyerlerinde, bina iç ortam sıcaklığı 18 °C, konutlarda ise 20 °C den yukarıda olmayacak şekilde yakılmalıdır.
- Bireysel araçlar yerine toplu taşıma araçlarının kullanımı yaygınlaştırılmalı, şehir içinde en yoğun ulaşım akımının olduğu güzergâhlar için en verimli toplu taşıma araçları tercih edilmelidir.
- Şehir içinde, kent sakinlerinin güvenli bir şekilde kullanabileceği bisiklet yolları oluşturulmalıdır.
- Yürüme mesafesindeki yerlere yürüyerek ya da bisikletle ulaşım tercih edilmelidir.
- Şehrin sakinlerinin tasarruflu enerji tüketim ürünlerini kullanması için bilgilendirme çalışması yapılmalı ve bu ürünlerin kullanımı teşvik edilmelidir.
- Kamu tesislerinde tasarruflu enerji tüketim ürünlerinin kullanımı zorunlu tutulmalıdır.
- Kullanılmayan zamanlarda ışıklar ve elektrikli aletler kapatılarak enerji tasarrufu sağlanmalıdır.
- Çevrenin önemi ve korunması ile ilgili eğitimler ile kamuoyunun bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- Kent içinde orman alanlarının ve yeşil alanların yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

YAKITLARA DAİR

- Toplam enerji tüketiminde fosil yakıt kullanımı miktarı azaltılmalı, temiz enerji (rüzgâr, jeotermal, güneş enerjisi) kaynaklarının kullanımı artırılmalı, bununla ilgili üniversite – sanayi firmaları işbirliği ile kullanılabilir ve ekonomik teknolojik ürünlerin geliştirilmesi sağlanmalı ve bu ürünlerin kullanılması teşvik edilmelidir.
- İlimizde ısınma amaçlı kullanılan enerji kaynağının 2/3'ünü kömür oluşturmaktadır. Isınma amaçlı kullanılan yakıt türleri içinde kömürün oranını düşürmek ve daha temiz

bir yakıt türü olan doğalgazın kullanımını yaygınlaştırmak için tedbirler ve teşvikler uygulanmalıdır.

- Altyapısı olmayan bölgelerde de doğalgaz kullanımını sağlayacak altyapı çalışmaları hızlandırılmalıdır.
- Özellikle plansız yapılaşmış, ekonomik gelişmişliği düşük bölgeler için, doğalgazın altyapı sistemi kurulmadan da kullanılmasını sağlayan –sıvılaştırılmış doğalgaz vb. - yöntemler geliştirilmeli ve kömür – odun sobaları yerine doğalgaz sobalarının kullanılması sağlanmalıdır.
- Her yıl ilimizde satışı yapılacak katı yakıt türlerinin standartlarının ilan edilerek, bu standartlara uymayan yakıt tür ve cinslerinin ile girişi yasaklanmalıdır.
- İle girişi yapılacak her tür katı yakıtın izinli üretici/ithalatçı/dağıtıcı tarafından getirilmesi, izinli firmalar tarafından satılması sağlanmalı, bu yöntemle kaçak yakıtın ile girişi ve satışının önüne geçilmelidir.
- Yerleşim içinde faaliyet gösteren fırın ve fırınlı lokantaların kullanacağı odun türleri için standartlar belirlenmeli ve bu tip katı yakıtların kullanılıp kullanılmadığı düzenli olarak denetlenmelidir.
- İle girişi ve satışı yapılan katı yakıtlar için düzenli olarak denetim yapıp, numunelerin tahlil ettirilerek, katı yakıtların belirlenen standartları sağlayıp sağlamadıkları kontrol edilmelidir.
- Katı yakıt denetimleri için ilgili kamu birimlerinde daimi ekipler oluşturulmalı ve denetim araçları tahsis edilmelidir.
- Tüketicilerin, kömürlerini izin belgeli firmalardan alması sağlanmalı, bu konuda tüketiciler hangi türde, hangi kalitede yakıt tercih etmeleri ve yasal sisteme uygun katı yakıtları nasıl ayırt edebilecekleri konusunda bilgilendirilmelidir.
- İlimizde kaçak mazot, kaçak biodizel, kaçak madeni yağ üretimine ve satışına engel olmak için, bu ürünleri üretecek prosese sahip tesisler düzenli olarak denetlenmeli, akaryakıt istasyonları düzenli olarak denetlenmeli ve özellikle promosyonlu ve düşük fiyatlı ürün satan tesisler kontrol edilmelidir.

- İlimizde üretimi yapılan prina odunlarının üretimi izinli hale getirilmeli, prina odunlarının standart sağlayacak şekilde üretilmesi sağlanmalı, standart sağlamayan ürünlerin kullanımına izin verilmemelidir.

YANMA SİSTEMLERİNE DAİR

- Sanayi yatırımlarının kuruluş aşamalarında, çevre mevzuatlarınca alınan izinler kapsamında yanma sistemleri için uygun teknolojiyi kullanmaları yönünde yönlendirilmeleri sağlanmalı, özellikle ÇED Yönetmeliğine tabi tesislerin yanma sistemleri, henüz planlama aşamasında gözden geçirilmeli ve gerekli durumlarda daha yeni ve uygun teknolojilerin kullanılması önerilmektedir.
- Kalorifer kazanlarının tekniğine uygun yakılması ve kazan bakımı işlerinde çalışacaklar için “Yetkili Kalorifer Ateşçisi Kursları” düzenli olarak ve belirli aralıklarla gerçekleştirilmelidir.
- İşyerleri, kamu kurum ve kuruluşları ve konutlarda ateşçi/kaloriferci belgesi olmayan kaloriferci çalıştırılmamalı ve bu kurala uymayan binalar için cezai müeyyideler uygulanmalıdır.

YANMA SONUCU OLUŞAN ATIK GAZLARA DAİR

- Sanayi kuruluşları ve İşletmelerin emisyon kaynaklı “Çevre İzin”lerinin alınması sağlanmalıdır. “Çevre İzni” olmayan tesislerin çalışmasına izin verilmemelidir.
- Emisyon içerikli “Çevre İzni” için başvuran tüm tesislerin, yönetmelik doğrultusunda emisyon kaynakları ölçülerek, atmosfere yayım standartlarını sağlayıp sağlamadıklarını kontrol edilmelidir.
- Atmosfere yayım standartlarını sağlayamayan tesislerin teknolojilerini, proseslerini, yakma sistemlerini ve yakıtlarını kontrol edilmeli, tüm bu önlemlerle standardı sağlayamayan tesisler için filtre önlemleri aldırılmalıdır.
- Yerleşim alanları içinde bulunan fırın, fırınlı lokantaların baca yükseklikleri ve filtreleri için standart belirlenmeli ve yapılan denetimlerde bu standartları sağlayıp sağlamadığı kontrol edilmelidir.
- Motorlu araçların egzoz emisyonlarının standartlara uygun halde trafiğe çıkmaları sağlanmalıdır.

- Motorlu araçların egsoz emisyon değerlerinin standartlara uygun olduğunu belgelemek için egsoz emisyon belgelerini almaları sağlanmalı, teşvik edilmeli ve denetlenmelidir..
- Egsoz ölçüm yetkisi verilen kuruluşların, egsoz ölçümlerini standartlara uygun yapıp yapmadıkları rutin yapılacak denetimlerle kontrol edilmelidir.
- Şehir içinde ve ilçelerde, hareket halindeki araçlarda egsoz denetimleri yapılarak, araçların egsoz emisyon belgeleri bulunup bulunmadığı kontrol edilmeli, izin veya izinsiz olsalar dahi emisyon değerlerinin uygun olup olmadığı kontrol edilmelidir.
- Yakıt olarak kaçak mazot, kaçak biodizel ve kaçak yağ kullanma olasılığı yüksek olan otobüs, minibüs, dolmuş ve servis araçlarının egsoz emisyon ölçümlerine öncelik verilmelidir.
- Belirtilen sorunların giderilmesi için bu konu ile görevlendirilmiş Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ile Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından denetim ve kontrollerin sık ve standartlara uygun olarak yapılması sağlanmalıdır.
- Hava kalitesi ölçüm istasyonu sayısı artırılmalıdır.

MINIMUM SAYISAL HEDEFLER

- Her yıl “Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik” kapsamına giren en az 25 adet tesise “Çevre İzni” vermek. Tüm bu tesislerden kaynaklı sanayi emisyonlarını kontrol altına almak.
- Şanlıurfa ili sınırları içinde, 2019 yılına kadar “Çevre İzni” kapsamında olan ve izin almayan tesisin kalmaması,
- Çevre İznine tabi olan veya olmayan, ancak emisyon değerleri noktasında risk taşıyan, Petro-kimya, kurşun izabe, çimento, atıkyağ geri dönüşüm, metal ergitme, asfalt şantiyesi, taş ocakları ve kırma eleme tesisleri, mercimek üretim, bulgur üretim, bitkisel yağ ve zeytinyağı üretim tesislerinde, sektörel denetimlerin yapılması ve her bir tesisin yılda en az bir kez denetiminin yapılması,
- Doğalgaz kullanım oranının 2019 yılına kadar minimum %80 olması,

- Katı yakıt ithalatçısı/üretici ve dağıtıcısı olan firmaların ürünlerinden, her yıl en az bire numune alınarak tahlillerinin yaptırılması ve ile giren yakıt kalitesinin kontrol edilmesi,
- Isınma amaçlı enerji için, merkezi ısınma sisteminde kömür kullanan, en az 8-10 daireden oluşan apartmanlar için bacada filtre sistemlerinin geliştirilmesi,
- Her yıl, trafiğe kayıtlı araçların 2/3 ünün egsoz emisyon ölçümünün yaptırılması,
- Her yıl, ilde trafiğe kayıtlı araç sayısının 1/1.000'i kadar aracın seyir halinde iken denetlenerek, egsoz emisyon belgesine sahip olup olmadıkları, belgeli ya da belgesiz de olsalar emisyon değerlerinin standartlara uygun olup olmadıkları denetlenmesi,
- Egsoz emisyon ölçüm yetkisi alan özel firmaların her birinin yılda iki kez denetlenmesi,
- 2019 yılından itibaren SO₂ ve PM değerlerinin günlük sınır aşım sayısının kış dönemi boyunca "0" olması,
- Yıllık en az 1.000 hektar ağaçlandırma yapılması,
- 2023 yılına kadar kent yerleşim alanı sınırını çevreleyen Kent Ormanı'nın oluşturulması ve bu ormanın kent yerleşimi içinde oluşturulan yeşil kuşaklarla bağlanması,
- Kent yerleşimi içinde, günlük ihtiyaç maddeleri üretimi dışında üretim yapan sanayi tesisleri ve imalathanelerin konut alanları dışına taşınması,

Tablo-16:Şanlıurfa İli Temiz Hava Eylem Planı Takvimi

Yapılması Planlanan Eylem-Proje-Faaliyet	2014		2019	Eylemi Yapacak Kurum Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kurum/Kuruluş
Hava Yönetimi ile ilgili denetim programının oluşturularak ısınma, sanayi ve motorlu taşıt bazında denetim ve kontrollerin yapılması				- Şanlıurfa Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) - Büyükşehir Belediye Başkanlığı	- Belediyeler - Halk Sağlığı İl Müdürlüğü - Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü - İl Jandarma Komutanlığı - İl Emniyet Müdürlüğü
Hava kalitesi ön değerlendirme çalışmalarının tamamlanması (Bölgesel ağ merkezlerinin kurulması ile paralel)				- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü) - Şanlıurfa Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)	Belediyeler
Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun işletimi				- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü) - Şanlıurfa Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)	
Envanter Oluşturulması					
Emisyon konulu Çevre İzni alan sanayi tesis sayısının belirlenmesi,				Şanlıurfa Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)	- Belediyeler - Aksa doğalgaz - Meslek Odaları - Özel Sektör Kuruluşları
Egzoz Gazı Emisyonu yaptıran motorlu taşıt sayısının bildirilmesi.					

																		Başkanlığı	
Katı yakıt tercihleri ve izinli yakıtların seçilmesinde halkın Bilgilendirilmesi																		- Şanlıurfa Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) - Büyükşehir Belediye Başkanlığı	
Çevre Düzeni Planları ve İmar Planlarında Hava Kirliliğinin dikkate alınmasının sağlanması																		- Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi - İlçe Belediyeleri	- Şanlıurfa Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) - İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları
Ağaçlandırma programlarının belirlenmesi																		- Orman ve Su İşleri Bakanlığı (Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü) - Orman İşletme İl Müdürlüğü	- Belediyeler - Sivil Toplum Kuruluşları
İlde doğalgaz kullanımının yaygınlaştırılması																		- Büyükşehir Belediye Başkanlığı - Aksa doğalgaz	Belediyeler

Tablo-16:Şanlıurfa İli Temiz Hava Eylem Planı Takvimi

HAVA KİRLİLİĞİ İLE MÜCADELE KAPSAMINDA SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR TARAFINDAN ORTAK YAPILACAK İŞ VE ÇALIŞMALAR

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR:

- 1- İl genelinde hava kalitesinin izlenmesini sağlayacak yeterli sayıda ve kalitede ölçüm istasyonları kurulmasını sağlamak.
- 2- İl Müdürlüğümüz tarafından, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı ekiplerine yönelik, hava kalitesi yönetimi mevzuatı konusunda eğitim düzenlenecek, uygulamaların standart hale gelmesi sağlanacak,
- 3- Mahrukatçılar Odası yakınında bulunan kontrol noktasında görev yapmak üzere Büyükşehir Belediyesi tarafınca 2 personel görevlendirilecek,
- 4- Uygunluk Belgesi alan firmalardan belirli aralıklarla kömür numunesi alınacak,
- 5- Sosyal Yardımlaşma Vakıfları tarafından dağıtılan kömürlerden düzenli olarak numune alınacak,
- 6- Katı Yakıt Satıcısı Kayıt belgesi almayan firmalarla ilgili olarak Mahrukatçılar Odası ile belirli aralıklarla toplantılar düzenlenecek ve belgesiz satış yaptığı tespit edilen firmalar cezalandırılacak,
- 7- Yetkili Kalorifer Ateşçisi Kurslarına, Milli Eğitim ve Makine Mühendisleri Odası ile birlikte, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü personelleri de eğitim katkısı sağlayacak,
- 8- Halkı bilinçlendirici broşür ve kitapçıklar bastırılacak,
- 9- Kirlletici konsantrasyonları hakkındaki güncellenmiş bilgiler kamuoyuna medya, basın, bilgi ekranları veya bilgisayar ağı ile duyurulacak,
- 10- 2019 yılına kadar apartmanların bacalarına filtre takılması zorunluluğu için MÇK kararı alınacak,
- 11- Sanayi tesislerinden, ısıl yanma güçlerine göre çevre izni alması gerekenlerin izinlerini almaları sağlanacak,
- 12- Gözlem ve şikayet düzeyinde emisyon kirliliği tespit edilen her firmadan emisyon ölçümü talep edilecek, analiz sonuçlarına göre önlemlerini alması sağlanacak,

- 13- Emisyon kirliliği riski yüksek olan sanayi sektörleri belirlenecek, proseslerine uygun önlemler saptanacak ve her bir üretim sektörü temsilcileri ile ayrı ayrı eğitim toplantıları düzenlenerek alınması gereken önlemler konusunda bilgilendirilecek,
- 14- Yeni kurulması planlanan tesislerin ÇED süreçlerinde emisyon kaynaklı kirlilikler için en uygun üretim teknikleri, yakıt cinsleri ve teknolojik önlemler belirlenecek ve yatırımcılardan bu uygulamalar için taahhüt alınacak,
- 15- Sanayi alanlarının yer seçiminde, yerleşim alanlarının en az etkileneceği alanların belirlenmesi sağlanacak, plan yapma yetkisi olan kurumlarla bu konuda fikir alışverişinde bulunulacak,
- 16- Her yıl “Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik” kapsamına giren en az 25 adet tesise “Çevre İzni” vermek. Tüm bu tesislerden kaynaklı sanayi emisyonlarını kontrol altına alınacak,
- 17- Belirli aralıklarla ve düzenli olarak kent içinde, araçların emisyon izin belgeleri denetlenecek,
- 18- Müdürlüğümüz bünyesine egsoz gazı ölçüm cihazı alınarak, İl Emniyet ile birlikte emisyon pulu almış araçların, egsoz gazı salınımlarının standartları sağlayıp sağlamadıkları kontrol edilecek,
- 19- Egsoz gazı ölçüm yetkisi almış olan firmalar denetlenerek, ölçüm cihazlarının kalibrasyonunun düzenli yapılıp yapılmadığı, ölçümlerin istenilen düzende yapılıp yapılmadığı kontrol edilecek,
- 20- Motorlu araçların egsoz emisyon değerlerinin standartlara uygun olduğunu belgelemek için egsoz emisyon belgelerini almaları sağlanacak ve denetlenecek,
- 21- Egsoz ölçüm yetkisi verilen kuruluşların, egsoz ölçümlerini standartlara uygun yapıp yapmadıkları rutin yapılacak denetimlerle kontrol edilecek,
- 22- Şehir içinde ve ilçelerde, hareket halindeki araçlarda egsoz denetimleri yapılarak, araçların egsoz emisyon belgeleri bulunup bulunmadığı kontrol edilecek,
- 23- Sosyal Yardımlaşma Vakıfları tarafından standartlara uygun olmayan kömür dağıtılmaması için önlem alınması yazı ile bildirilecek,
- 24- İlimizde dökme kömür satışı yasaklanacak ve tüm kömürlerin torbalanarak satılması sağlanacak,

- 25- Tüm kömür satıcılarının, Mahrukatçılar sitesinde satış yapmaları sağlanacak,
- 26- Hava kirliliğinin yaşandığı yerleşim yerlerindeki konutlar, işyerleri ve sanayide güneş enerjisi, jeotermal, ısı pompaları ve benzeri yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları ile doğalgazın ısınma amaçlı kullanımının teşvik edilmesi sağlanacak,

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR:

- 1- Büyükşehir Belediyesine ait 10 kişilik zabıta ekibinin, ısınmadan kaynaklanan hava kirliliğinin kontrolü amacı ile denetimlerini sürekli olarak devam ettirmesi sağlanacak,
- 2- İtfaiye Daire Başkanlığı tarafından baca temizliği hakkında duyuru yapılması sağlanacak ve denetimler yapılacaktır,
- 3- Denetlenen noktalardan kontrol noktasından alınan kömür uygunluk yazısı ve baca temizlik fişi istenecek,
- 4- Halkı bilinçlendirici broşür ve kitapçıklar bastırılması sağlanacak,
- 5- Yeni ruhsat alacak binalara Doğal gaz kullanımı teşviki sağlanacak,
- 6- Gece ve gündüz 15 °C'nin üzerinde olduğu günlerde kalorifer ve sobaların yakılmaması sağlanacak,
- 7- Kalorifer ve sobaların; işyerlerinde, bina iç ortam sıcaklığı 18 °C, konutlarda ise 20 °C den yukarıda olmayacak şekilde yakılması teşvik edilecek ,
- 8- İle girişi yapılacak her tür katı yakıtın izinli üretici/ithalatçı/dağıtıcı tarafından getirilmesi, izinli firmalar tarafından satılması sağlanmalı, bu yöntemle kaçak yakıtın ile girişi ve satışının önüne geçilmesi için denetimler devam edilecek,
- 9- Yerleşim içinde faaliyet gösteren fırın ve fırınlı lokantaların kullanacağı odun türleri için standartlar belirlenecek ve bu tip katı yakıtların kullanılıp kullanılmadığı düzenli olarak denetlenecek,
- 10- Halk Eğitim tarafından kalorifer kazanlarının tekniğine uygun yakılması ve kazan bakımı işlerinde çalışacaklar için “Yetkili Kalorifer Ateşçisi Kursları” düzenli olarak ve belirli aralıklarla gerçekleştirilecek,

- 11- İşyerleri, kamu kurum ve kuruluşları ve konutlarda ateşçi/kaloriferci belgesi olmayan kaloriferci çalıştırılmaması sağlanacak ve bu kurala uymayan binalar için cezai müeyyideler uygulanacak,
- 12- Isınma amaçlı enerji için, merkezi ısınma sisteminde kömür kullanan, en az 8-10 daireden oluşan apartmanlar için bacada filtre sistemlerinin geliştirilmesi sağlanacak,
- 13- Bacaların kış dönemi gelmeden bakım, onarım ve baca temizleme işlemlerinin yaptırılması ve yakıt ve yakma sistemlerinin uygunluğu denetlenerek bacada uygun emisyon çıkışlarının sağlanacak,
- 14- Hava kirliliğinin yaşandığı yerleşim yerlerindeki konutlar, işyerleri ve sanayide güneş enerjisi, jeotermal, ısı pompaları ve benzeri yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları ile doğalgazın ısınma amaçlı kullanımının teşvik edilmesi sağlanacak,

ODUNCULAR VE KÖMÜRCÜLER ODASI TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR:

- 1- Mahrukatçılar Odasına üye kömür satış firmalarının, kömürü sattıkları binalara baca temizliği hizmetini de vermeleri de sağlanacak,
- 2- Mahrukatçılar Odası tarafından tahsis edilen Kömür Kontrol Noktası etkin hale getirilecek,
- 3- Kömür dağıtımı yapan araçlara mahrukatçılar odası kontrol noktasından alınan kömür dağıtım levhası asılması sağlanacak,
- 4- Kömür dağıtımı yapan küçük araçlar plakalarının mahrukatçılar odasına bildirmek kaydıyla şehir içi kömür taşıma araçları oluşturulacak,
- 5- Bireysel taşıyıcıların kontrol noktasından geçici taşıma belgesi alması sağlanacak,
- 6- İrtibat büroları KYS belgesi alınırken belirtilecek,
- 7- İrtibat bürolarına mahrukatçılar odası logosu asılması sağlanacak,
- 8- Halkı bilinçlendirici broşür ve kitapçıklar bastırılması sağlanacak.

AKSA DOĞALGAZ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR:

1. Aksa doğalgaz tarafınca 20.000 gaz sobası, gelir düzeyi düşük mahallelerde bu sobaların kullanımını teşvik edilecek, (gerekli destek ve taksitli satış olanakları AKSA DOĞALGAZ tarafından araştırılacak)
2. Gaz Abonelik işlemlerinde taksitlendirme sistemi vb. doğal gaz kullanımını teşvik edici uygulamalar geliştirilmesi sağlanacak,
3. Halkı bilinçlendirme çalışmaları yapılacak,
4. Altyapısı olmayan bölgelerde de doğalgaz kullanımını sağlayacak altyapı çalışmaları hızlandırılacak.

İLÇE BELEDİYELERİ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

1. Pide fırını, Lokanta vb. emisyon çıkışı olan şehir içi gıda üretim tesislerinin tamamının İş Yeri Açma Ve çalışma Ruhsatına sahip olması sağlanacak,
2. Şehir içinde bulunan ve emisyon çıkışı olan her pide fırını ve lokanta her altı ayda bir kez denetlenecek,
3. 2019 yılına kadar imar planlarında kişi başına düşen yeşil alan miktarı, mevcut kişi başına düşen yeşil alan miktarından 3 m² daha fazla olması sağlanacak,
4. Her bir ilçe belediyesi tarafından yılda 10.000 adet ağaçlandırma gerçekleştirilecek,

HALK SAĞLIĞI İL MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

1. Hava kirliliğinden kaynaklı insanlarda yaşanan sağlık sorunları takip edilecek, yaşanan sağlık sorunları ile hava kalitesi arasındaki ilişki takip edilecek,
2. Hava kirliliği nedeni ile yaşanabilecek sağlık sorunları karşısında insanlar bilinçlendirilerek, hava kirliliği konusunda bireysel önlemlerin alınması (temiz yakıt tercih edilmesi, yanma sistemleri için uygun teknolojinin seçilmesi, uygun yakma tekniklerinin kullanılması vb.) konusunda uyarılması sağlanacak.

ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR:

1. Mevcut orman alanlarının korunması, yangınlara karşı gerekli önlemlerin alınması sağlanacak.
2. Vatandaşlara 2014-2015 dikim sezonunda 500 bin fidan dağıtımı yapılacak
3. Okullarla iş birliği yaparak fidan dikim törenleri yapılacak.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

1. Yıl içinde uzak menzil taşınan tozların uydudan tespiti yapılacak.
2. Uzak menzil taşınan tozların hangi kaynaktan geldiği tespiti yapılacak.
3. Harran üniversitesi çevre mühendisliğine kurulan kameralar yardımıyla tozun çevreye etkisi araştırılacak.
4. Tozun miktarını belirlemek için kurumlarla ortaklaşa projeler geliştirilecek.
5. Tozun insan sağlığında birçok hastalığa neden olduğu bilinmesi için halkın bilinçlenmesi doğrultusunda çalışmalar yapılacak.
6. Tamamıyla doğal bir süreç ile ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde gelen Özellikle Sahra ve Suriye kaynaklı tozun önemini daha bilimsel çalışmasına ortam hazırlamak için temiz hava eylem planı paydaşlarıyla ortak çalıştay yapmak hedeflenmektedir.
7. İlin toz ölçüm cihaz sayısının artırılması ve birçok yerden örnekleme yapması için son bilimsel çalışmalarda kullanılan cihaz ve yöntem hakkında bilgi danışmanlığı yapmak.

BİLİM , SANAYİ VE TEKNOLOJİ MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

1. Şanlıurfa İlimiz ve ilçelerimizde bulunan tüm petrol istasyonları devamlı kontrolleri yapılarak kaçak petrol ve akaryakıt satışını önlemek için çalışmalarımız Müdürlüğümüz nezdinde devam edecektir.
2. Sanayi Sicil belgesi verilen firmalara, işyerlerinde ve fabrikalarda çevre düzenlemesinde ağaçlandırma çalışmalarının yapılması konusunda uyarı yapılmaya devam edilecektir.
3. TSE standartlarına uygun ürün kullanılması için işyerlerinde denetim yapılmaya devam edilecektir.
4. Egzoz emisyon cihazlarının metrolojik kontrolü Eylül ayından itibaren Müdürlüğümüzce yapılacaktır.

İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

1. İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesindeki, Halk Eğitim Merkezlerinde, Kalorifercilere eğitim verilecek.
2. Okullarda, öğrencilerimize hava kirliliğinin yarattığı olumsuzlukları yansıtan Afiş, Broşür ve Kitapçıklarla bilinçlendirme çalışmaları yapılacak. (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ile ilgili kurum ve kuruluşların desteğiyle...)
3. Okullarda, temiz havanın önemine vurgu yapılarak, sunumlar halinde öğretmen ve öğrencilere gerekli seminerler verilecek.
4. Okul Müdürlüklerince, Okul Bahçelerinin ağaçlandırılmasına devam edilecek.
5. İlgili Kuruluşa, bünyemizde halen katı yakıt kullanan okulların Doğal Gaz dönüşümlerinin yapılması teklif edilecek.
6. Kurumumuza ait binaların (Okul, pansiyon, lojman v.s) bacalarının mutad olarak bakımları yaptırılacak.

ŞOFÖRLER VE OTOMOBİLCİLER DERNEĞİ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

- 1- Yakıt olarak kaçak mazot, kaçak biodizel, ve kaçak yağ kullanımı hakkında dernek üyelerine eğitim düzenlemek.
- 2- Egzoz emisyon muayenesi konusunda dernek üyelerine eğitim düzenlemek.

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK İL MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

Anız yangınlarının önlenmesine yönelik, çiftçilere anız yakmanın tarlaya ve ürüne yönelik zararları konusunda eğitim verilmesi.

METEOROLOJİ MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

Toz taşınımı ve Enverziyon tahminlerinin internet vb. yollarla kamuoyuna duyurulması sağlanacaktır.

İL JANDARMA KOMUTANLIĞI TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

Anız yangınları ve egzoz pulları ile ilgili denetimleri gerçekleştirmek.

İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAPILACAK ÇALIŞMALAR

- 1- Egzoz pullarının denetimini gerçekleştirmek.
- 2- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü bünyesinde olan egzoz gazı ölçüm cihazı ile, birlikte emisyon pulu almış araçların, egzoz gazı salınımlarının standartları sağlayıp sağlamadığı ile ilgili kontrolleri gerçekleştirmek..

ŞANLIURFA İL ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK MÜDÜRLÜĞÜ

S.Eyyübi Mah. Egemenlik Cad. 218 Sk. No:4/A 63300 Şanlıurfa

Tel: 0414 313 11 59 Faks: 0414 314 00 19

e-posta: şanlıurfa@csb.gov.tr